

OLAN ve OLMASI GEREKEN HUKUK BAKIMINDAN TÜKETİCİNİN CAYMA HAKKINA DAİR BAZI DÜŞÜNCELER

Arş. Gör. Dr. Arif Kalkan *

Öz

Tüketici sözleşmesini akdeden taraflar, eşit konumda yer almazlar. Bu sözleşmenin akdedilmesi sırasında, tüketici zayıf; girişimci (satıcı/sağlayıcı) güçlü konumdadır. Taraflar arasında ortaya çıkan söz konusu güç dengesizliği, sözleşme adaletinin sağlanamamasına neden olur. İşte tüketici ile girişimci arasında, sözleşme adaletinin sağlanması için getirilen çözümlerden biri de cayma hakkıdır. Cayma hakkının kanuni dayanağını Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun oluşturur. Kanun koyucu cayma hakkını genel bir madde ile düzenlemek yerine bazı belirli tüketici sözleşmelerinde ayrı ayrı düzenler. Bu tüketici sözleşmelerinin ilgili yönetmeliğinde de cayma hakkı detaylı bir şekilde ele alınır. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesinin genel gerekçelerinden biri de Avrupa Birliği Direktifleri ile tam uyum sağlanmasıdır. Konumuz bakımından 2011/83/AB sayılı Tüketici Hakları Direktifi önem arz eder. Çünkü bu Direktifte tüketicinin cayma hakkına ilişkin detaylı bilgiler yer alır. İşte bu çalışmada, mevcut düzenlemeler dikkate alınarak tüketicinin cayma hakkı üzerine olan ve olması gereken hukuk bakımından bazı düşünceler incelenir.

* Arş. Gör. Dr., Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Bölümü, Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı, Kayseri, Türkiye | Asst. Prof. Dr., University of Erciyes, Faculty of Law, Department of Civil Law, Kayseri, Türkiye.

✉ arifkalkan@erciyes.edu.tr • ORCID 0000-0001-7003-751X.

- ✎ **Atıf Şekli** | Cite As: KALKAN, Arif, "Olan ve Olması Gereken Hukuk Bakımından Tüketicinin Cayma Hakkına Dair Düşünceler", SÜHFD, C. 33, S. 2, 2025, s. 1059-1097.
- ✎ **İntihal** | **Plagiarism**: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.
- ✎ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Anahtar Kelimeler

• Cayma hakkı • Taksitle satış sözleşmesi • İş yeri dışında kurulan sözleşme • Mesafeli sözleşme • Abonelik sözleşmesi

SOME REFLECTIONS ON THE CONSUMER'S RIGHT OF WITHDRAWAL IN THE LIGHT OF THE LAW AS IT STANDS AND THE LAW AS IT SHOULD BE SUMMARY**Abstract**

The parties to the Consumer Contract are not in a position of equality. At the time of the conclusion of this contract, the consumer is weak; the trader (seller/service provider) is in a strong position. This imbalance of power between the parties means that contractual fairness cannot be achieved. The right of withdrawal is one of the solutions introduced to achieve contractual fairness between the consumer and the trader. The legal basis for the right of withdrawal is the Consumer Protection Act. Instead of regulating the right of withdrawal in a general article, the legislator regulates it separately in certain consumer contracts. The right of withdrawal is also dealt with in detail in the relevant regulation for these consumer contracts. One of the general justifications for the adoption of the Consumer Protection Act is full harmonization with European Union directives. Directive 2011/83/EU on consumer rights is important for our topic. This is because this directive contains detailed information on the consumer's right of withdrawal. In this study, some considerations on the consumer's right of withdrawal are dealt with with regard to the current law and the right it should be, taking into account the existing regulations.

Keywords

• Right of withdrawal • Installment contract • Off-premises contract • Distance contract • Subscription contract

GİRİŞ

Türk hukukunda cayma hakkı ile ilgili düzenlemelere bakıldığında, sadece tüketici hukukuna özgü bir hukuki kurum olmadığı görülür. Türk Borçlar Kanunu (TBK), Türk Ticaret Kanunu (TTK), Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) gibi kanunlarda da cayma hakkına ilişkin düzenlemeler vardır. Örneğin TBK m. 269'da ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinde alıcının cayma hakkı; TTK m. 1430'da sigorta ettirenin cayma hakkı, FSEK m. 58'de eser sahibinin cayma hakkı düzenlenir. Bu çalışmada tüketicinin

cayma hakkı incelendiği için Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) dışındaki cayma hakkına ilişkin düzenlemeler çalışma dışında kalır.

Türk hukukunda cayma hakkı ile ilgili en çok düzenlemenin yer aldığı kanunlardan biri, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundur¹. Kanun koyucu, söz konusu Kanunda, cayma hakkını genel olarak düzenlemek yerine belirli bazı tüketici sözleşmeleri için ayrı ayrı düzenlemeyi tercih eder. Bu tüketici sözleşmeleri, taksitle satış sözleşmesi (TKHK m. 18), tüketici kredi sözleşmesi (TKHK m. 24, 30-31), ön ödemeli konut satışı sözleşmesi (TKHK m. 43, 46), iş yeri dışında kurulan sözleşmeler (TKHK m. 47), mesafeli sözleşmeler (TKHK m. 48), finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeler (TKHK m. 49) ile devre tatil ve uzun süreli tatil hizmeti sözleşmesidir (TKHK m. 50). Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda yer alan diğer tüketici sözleşmelerine (konut finansmanı

¹ 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesinin önemli gerekçelerinden biri Avrupa Birliği (AB) mevzuatı ile tam uyum sağlamadır. Bu durum, söz konusu Kanunun genel gerekçesinde açıkça yer alır. Çalışma konusunu cayma hakkı oluşturduğu için bu konuda özellikle Avrupa Birliğinin Tüketici Hakları Direktifinin (2011/83/AB) dikkate alınması gerekir. Çünkü bu Direktifin üçüncü bölümünde, cayma hakkı kapsamlı bir şekilde düzenlenir. İlgili düzenlemelerde, caymanın süresi, cayma hakkında tüketicinin bilgilendirilmemesi durumunda doğan sonuçlar, cayma hakkının kullanımı ile hukuki etkileri ve cayma hakkının istisnaları yer alır.

sözleşmesi², abonelik sözleşmesi³ ve paket tur sözleşmesi⁴) ilişkin düzenlemelerde ise tüketiciye açıkça tanınan bir cayma hakkı yoktur. Fakat tüketiciyi koruyan bu tür düzenlemeler, nispi emredici niteliğe sahip olduğu için girişimci⁵ tarafından söz konusu sözleşmeler için de tüketiciye cayma hakkının tanınması mümkündür⁶.

- ² Konut finansman sözleşmesinde cayma hakkının tanınmamasını, kanun koyucunun iradesi olarak yorumlamak doğru olur. **ATAMER**, Yeşim M., Kredi ve Diğer Finansman Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması, İstanbul 2016, s. 97; **KÖKSAL**, Mehmet, “Tüketici Kredilerinde Cayma Hakkı ve Hukuki Niteliği”, Legal Hukuk Dergisi, C. 19, S. 217, İstanbul 2021, s. 33. Burada bir konuya da dikkat çekmekte fayda vardır. Konut finansman sözleşmesi, yazılı olmak şartı ile iş yeri dışında veya mesafeli olarak kurulan bir sözleşmenin konusunu oluşturabilir (TKHK m. 32/2). Böyle bir durumda, söz konusu sözleşmenin iş yeri dışında veya mesafeli olarak kurulması sebebi ile tüketicinin cayma hakkının olup olmadığı tartışma konusu olabilir. Bu sorunun cevabını, İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler Yönetmeliği (İYDKSY) ile Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği (MSY) verir. İYDKSY m. 2/2-a ve MSY m. 2/2-a gereği söz konusu yönetmelikler finansal hizmetlere uygulanmaz. Bu sebeple, iş yeri dışında veya mesafeli olarak kurulan konut finansman sözleşmesi için de tüketici cayma hakkına sahip değildir.
- ³ Kanun koyucu abonelik sözleşmesi için ayrıca bir cayma hakkı tanımaz. Bununla birlikte, bu tür bir sözleşme, iş yeri dışında veya mesafeli olarak kurulabilir. Böyle bir durumda, abonelik sözleşmesi mesafeli ya da iş yeri dışında kurulduğu için aboneman tüketici cayma hakkına sahip olur. Fakat İYDKSY m. 2/2-ı bendi gereği iş yeri dışında kurulan elektrik, su ve doğal gaz hizmetlerine ilişkin abonelik sözleşmeleri için tüketicinin cayma hakkı yoktur. **ERDOĞAN**, Kemal, “Taahhütlü Abonelik Sözleşmesinin Sona Ermesi ve Sonuçları”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 26, S. 3, Konya 2018, s. 295-296, 299. Uygulamada, abonelik sözleşmesinin taksitle bir şekilde kurulmasına genellikle rastlanılmaz. Fakat böyle bir sözleşme akdedilirse tüketici TKHK m. 18/1 gereği de cayma hakkına sahip olur.
- ⁴ Paket tur sözleşmelerinde cayma hakkı, konut finansman ve abonelik sözleşmelerine göre daha da farklıdır. Taksitle olarak yapılan bir paket tur sözleşmesi için tüketici cayma hakkına sahiptir (TKHK m. 18/1). Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelikte (TSSHY’de) paket tur sözleşmelerini kapsam dışına çıkaran bir düzenleme yoktur. Fakat iş yeri dışında veya mesafeli olarak kurulan paket tur sözleşmelerinde tüketici cayma hakkına sahip değildir. Çünkü İYDKSY m. 2/2-ç ve MSY m. 2/2-f gereği iş yeri dışında veya mesafeli olarak kurulan sözleşmelere ilişkin düzenlemeler, paket tur sözleşmesine uygulanmaz.
- ⁵ Bu çalışmada, girişimci kavramı, satıcı ve sağlayıcıyı kapsayan üst bir kavram olarak kullanılır.
- ⁶ **SİRMEN**, Lale, “Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri”, Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, C. 8, S. Ö, İstanbul 2013, s. 2468; **OZANOĞLU**, Hasan Seçkin, “Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Maddi Anlamda Uygulanma

I. CAYMA HAKKINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

A. Tanım

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda cayma hakkının tanımı yapılmaz. Bu durum cayma hakkının amacını, kapsamını ve hukuki niteliğini belirleme noktasında güçlük oluşturur. Doktrinde de cayma hakkı ile ilgili farklı tanımların yapılmasına sebep olur⁷.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda cayma hakkına ilişkin düzenlemeler söz konusu hakkın tanımının yapılmasını güçleştirir. Çünkü farklı hukuki niteliğe sahip tüketici sözleşmeleri için ayrı ayrı cayma hakkına ilişkin düzenlemeler vardır. Bu durum cayma hakkının kullanım süresi başta olmak üzere doğurduğu hüküm ve sonuçların farklılaşmasına sebep olur. Farklı hüküm ve sonuç doğuran bir hakkın tanımını yapmak da kolay değildir. Bununla birlikte, doktrin ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundaki düzenlemeler dikkate alındığında, cayma hakkının genel olarak bir tanımının yapılması mümkündür. Buna

Alanı)", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 50, S. 1, Ankara 2001, s. 70, 87.

- ⁷ Baysal'a göre cayma hakkı "*Hak sahibinin belirli bir süre içerisinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşmeyi tek taraflı olarak sonlandırabilmesi*" hakkıdır. **BAYSAL**, Başak, "*Cayma Hakkının Sözleşme Hukukundaki Yeri*", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 75, S. 1, İstanbul 2017, s. 275. Cayma hakkını geri alma hakkı olarak nitelendiren **Özel**, bu hakkı "*Varması gerekli tek taraflı bir irade beyanı ile kullanılan çok işlevli bir yenilik doğuran hak*" şeklinde tarif eder. **ÖZEL**, Çağlar, Mukayeseli Hukuk Işığında Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı, Ankara 1998, s. 74. **Oğuz**'a göre cayma hakkı, "*Tüketicinin, tek taraflı beyanıyla karşı tarafın hukuk alanında değişiklik yaratan, o istemese de sözleşme ilişkisini sona erdiren bir hak*tır". **OĞUZ**, Cemal, "*Kapıdan Satışlarda Tüketicie Tanınan Cayma Hakkının Kullanılmasının Şartları ve Caymanın Sonuçları*", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 2, Ankara 2004, s. 35. Haidmayer cayma hakkını "*Genel olarak sözleşme hukukunda olduğu gibi bir sebep göstermek ya da özel gereklilikleri yerine getirmek zorunda kalmaksızın, tüketici lehine akdedilen sözleşmeyi sona erdirmeye yetkisi tanıyan özel bir koruyucu araç*" şeklinde tarif eder. **HAİDMAYER**, Barbara, "*Das neue Widerrufsrecht im Telefonhandel*", Schweizerische Juriste-Zeitung, Zürich 2016, C. 1, s. 6. Donauer / Barbara'ya göre cayma hakkı, "*Tüketicie mevcut bir sözleşmeyi belirli bir süre içinde ve tek taraflı olarak sona erdirmeye yetkisi veren hak*tır". **DONAUER**, Daniel / **MÖRİ**, Barbara A., "*Widerrufsrecht im schweizerischen Konsumentenschutz – Aktuelle Entwicklungen*", Aktuelle Juristische Praxis / Pratique Juridique Actuelle Zeitschrift, C. 2, Zürich 2015, s. 341. İsviçre Federal mahkemesi cayma hakkını, "*Zaman sırasına bağlı olarak öneri veya kabul beyanının geri alınmasına ve böylece ortadan kalkmasına sebep olan yenilik doğuran bir hak*" olarak tarif eder. **BGE** 137 III 243.

göre cayma hakkı, *tüketiciye belirli süre içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşmeyi tek taraflı geriye etkili olarak sonlandırma yetkisi veren yenilik doğuran bir haktır*⁸.

B. Hukuki Nitelik

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundaki maddeler incelendiğinde, cayma hakkının hukuki niteliği ile ilgili bir düzenleme yoktur⁹. Bu durum, cayma hakkının hukuki niteliği ile ilgili doktrinde farklı tartışmalara yol açar. Cayma hakkının, farklı niteliklere sahip tüketici sözleşmeleri için ayrı ayrı düzenlenmesi ve söz konusu sözleşmelere etkisi tartışmayı daha da belirginleştirir. Örneğin hazırlar arasında yapılan mesafeli bir sözleşmenin kurulması ile sözleşme kural olarak hüküm ve sonuçlarının doğurur¹⁰. İş yeri dışında kurulan sözleşmelerde ise tüketici bakımından -tartışmalı olmakla birlikte- sözleşme cayma süresi içinde hüküm ve

⁸ Doktrinde, cayma hakkının sözleşmeyi geriye etkili olarak sona erdireceğine ilişkin görüş, baskın görüştür. **DONAUE** / **MÖRİ**, s. 341; **PROBST**, Thomas, "Konsumenschutz durch Information und Vertragsentbindung / III. – IV", Grundfragen des Konsumentenrechts, Editör: Helmut, Heiss / Leander, D. Loacker, Zürich 2020, s. 182; **BARNİKOL**, Michael, Die Schutzinstrumente des schweizerischen Konsumkreditrechts, Bern 2014, s. 106; **YILDIRIM**, Abdülkerim, Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, İstanbul 2009, s. 251. Bununla birlikte, cayma hakkının sözleşmeyi geleceğe etkili olarak sona erdireceğine dair görüş de vardır. **SCHNEGG**, Antoine, "Allgemeine Anforderungen an Verbraucherverträge-VIII. Widerrufsrecht", Verbraucher-vertragsrecht der Europäischen Union, Editör: Baumgartner, Tobias / Brunner, Alexander / Trüten, Dirk Thomas, Österreich 2017, s. 173; **DEMİR**, Mehmet, Kapıdan İşlemlerde Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı, Ankara 2002, s. 328-329.

⁹ Cayma hakkının hukuki niteliği ile ilgili Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun hükümleri incelendiğinde bir düzenleme olmasa da, söz konusu Kanunun genel gerekçesinde kanun koyucunun bir yorumu vardır. Bu yoruma göre cayma hakkı, irade beyanının geri alınmasıdır. Başka bir deyişle, tüketicinin cayma hakkı, geri alma hakkı kapsamında yer alır.

¹⁰ Mesafeli sözleşmelerde, sözleşmenin kurulması ile sözleşme hüküm ve sonuçlarını her iki taraf için doğurur. **YILDIRIM**, Mesafeli Sözleşme, s. 225; **DEMİR**, Mehmet, Mesafeli Sözleşmelerin İnternet Üzerinden Kurulması, Ankara 2004, s. 53 vd. Hazırlar arasında yapılan mesafeli bir sözleşmenin kurulması ile sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurması kuraldır. Taraflar dilerlerse böyle bir sözleşmenin hüküm ve sonuç doğurma anını ileri bir tarihe bırakabilirler. **YILDIRIM**, Mesafeli Sözleşme, s. 123. Hazır olmayanlar arasında yapılan mesafeli bir sözleşme, kabul beyanının öne-ride bulunan kişiye vardığı anda kurulur. **GEZDER**, Ümit, Erzurumlu Şerhi Mesafeli Sözleşmeler, İstanbul 2006, s. 142. Böyle bir sözleşme hüküm ve sonuçlarını, geriye etkili olarak kabul beyanının gönderilme anı itibarı ile doğurur (TBK m. 11/1).

sonuçlarını doğurmaz¹¹. Hüküm ve sonuçlarını doğuran (mesafeli) bir sözleşme ile hüküm ve sonuçlarını doğurmayan (iş yeri dışında kurulan) bir sözleşme üzerinde cayma hakkının etkisi aynı olmaz. Çünkü cayma hakkı, askıda hüküm doğuran mesafeli sözleşmeyi ortadan kaldırır; askıda hükümsüz olan iş yeri dışında kurulan sözleşmeyi kesin hükümsüz haline getirir.

Mevcut düzenlemeler karşısında cayma hakkının hak türleri içindeki yerinin ortaya koyulması önem arz eder. Doktrine göre cayma hakkı, yenilik doğuran bir haktır ve baskın görüş burada bozucu bir yenilik doğuran bir hak olduğunu savunur¹². Kanaatimizce de cayma hakkı bozucu

¹¹ Cayma hakkı süresi içinde, iş yeri dışında kurulan sözleşmeler askıda geçersiz olup, hüküm ve sonuçlarını doğurmaz. **AYDOĞDU**, Murat, 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Kapıdan Satışlar, İzmir 1998, s. 194; **KURT**, Leyla Müjde, "TKHK Açısından Kapıdan Sözleşmelerde Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı", Ankara Barosu Dergisi, S. 2, Ankara 2011, s. 54 vd.; **KABAŞ**, Esen, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunla İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmelere İlişkin Olarak Getirilen Değişiklikler", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 19, S. 3, Ankara 20015, s. 81. TKHK m. 47/5 c. 3'e göre "Cayma süresi içinde satıcı veya sağlayıcı sözleşmeye konu mal veya hizmet karşılığında tüketiciden herhangi bir isim altında ödeme yapmasını veya tüketiciyi borç altına sokan herhangi bir belge vermesini isteyemez". İlgili bent gereği iş yeri dışında kurulan sözleşmelerde, sözleşmenin kurulması sözleşme tüketicisi bakımından hüküm ve sonuçlarını doğurmaz. Böyle bir sözleşme askıda hükümsüz niteliğine sahiptir. **DEMİR**, Kapıdan Satış, s. 259, 327. Dolayısıyla mesafeli bir sözleşme için kullanılan cayma hakkı ile iş yeri dışında kurulan sözleşmeler için kullanılan cayma hakkı aynı hüküm ve sonucu doğuramaz. Bu durum da cayma hakkının hukuki niteliğinin belirlenmesini güçleştirir. **Aksi düşüncede**: Tüketici tarafından cayma hakkı kullanılıncaya kadar, iş yeri dışında kurulan sözleşme hüküm ve sonuçlarını doğurur. **ÇABRİ**, Sezer, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2021, s. 852.

¹² **SCHNEGG**, s. 169; **KUT**, Ahmet / **BAUER**, Christoph, "OR Art. 40g", CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Zürich 2023, N. 55; **FİSCHER**, Damian A., UWGKom, UWG Art. 4 / IV. – VII, N. 110; **PROBST**, s. 187; **BARNİKOL**, s. 89 vd; **KUHN**, Hans, Schweizerisches Kreditsicherungsrecht, Bern 2023, s. 122; **HAİDMA-YER**, s. 6; **OĞUZ**, s. 35; **Yıldırım**, Mesafeli Sözleşme, s. 224 vd.; **AYDOĞDU**, Kapıdan Satışlar, s. 186. **İŞINTAN**, Pelin, "Türk Hukukunda İnternet Ortamında Mal Satışına Yönelik Sözleşmelerde Cayma Hakkının Kullanılması", MEF Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, İstanbul 2022, s. 252. Doktrinde cayma hakkının değiştirici yenilik doğuran hak olduğuna dair görüş de vardır. Bu görüşe göre cayma hakkının kullanılması ile tüketici sözleşmesi olası bir tasfiyeye, çözülme amaçlı bir borç ilişkisine dönüşür. **DEMİR**, Mehmet, "Mesafeli Sözleşmelerle İlgili AB Yönergesine Göre Tüketicinin Geri Alma Hakkı", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 2, Ankara 2003, s. 84.

yenilik doğuran bir haktır. Çünkü tüketicinin tek taraflı hukuki işlemi ile mevcut tüketici sözleşmesi geriye etkili olarak sona erer¹³. Yargıtay da bozucu yenilik doğuran bir hak olduğu kanaatindedir¹⁴.

Cayma hakkının yenilik doğuran bir hak olması, onun birtakım özelliklere sahip olmasına sebep olur. Tek taraflı irade beyanı ile kullanılan yenilik doğuran haklar, şarta bağlanamaz, kullanıldıktan sonra geri alınamaz ve karşı tarafa ulaşması zorunlu haklardır¹⁵. Yenilik doğuran bir hak olan cayma hakkı da dolayısıyla söz konusu özellikleri bünyesinde taşır.

Doktrinde cayma hakkının hukuki niteliği ile ilgili yoğun bir tartışmanın olduğu konu da bir geri alma hakkı olup olmadığıdır. Bu tartışma, Türk hukukunda tüketicileri koruyan ilk kanuni düzenlemenin 1995 yılında yapıldığı dikkate alındığında, yaklaşık otuz yıldır devam eder. Doktrindeki baskın görüşe göre cayma hakkı, bir geri alma hakkıdır¹⁶. Bu

¹³ **YILDIRIM**, Mesafeli Sözleşme, s. 225-226.

¹⁴ “Cayma hakkı, hakların bir türü olan bozucu yenilik doğuran haktır. Bu hak da diğer yenilik doğuran haklarda olduğu gibi, tek taraflı ve karşı tarafa varması gerekli bir irade beyanıyla kullanılır, karşı tarafın hâkimiyet alanına ulaşır ulaşmaz hüküm ve sonuçlarını doğurur”. **YHGK**, T. 25.01.2022, E. 2019/58, K. 2022/40 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). İsviçre Federal mahkemesi de cayma hakkını, yenilik doğuran bir hak olarak nitelendirir. **BGE** 137 III 243.

¹⁵ **GÖKSU**, Tarkan, “Vorb. Art. 1–40f”, Präjudizienbuch OR Die Rechtsprechung des Bundesgerichts (1875–2020), Editör: Gauch, Peter / Stöckli, Hubert, Zürich 2012, s. 23 vd.; **BARNİKOL**, s. 89 vd.; **BGE** 128 III 70/75 E. 2; **BUZ**, Vedat, Yenilik Doğuran Haklar, Ankara 2005, s. 57 vd.; **Demirbaş**, Harun, Yenilik Doğuran Haklar, İstanbul 2007, s. 74 vd. Yukarıda belirtilen nitelikler, yenilik doğuran işlemler için geçelidir. Yenilik doğuran davalar için söz konusu özelliklerin bir bütün olarak bulunduğu söylene-
mez. Örneğin yenilik doğuran bir davadan feragat edilebilir.

¹⁶ **SEROZAN**, Rona, “Tüketiciji Koruma Kanununun Sözleşme Hukuku Alanındaki Düzenlemesinin Eleştirisi”, Yasa Hukuk Dergisi, C. 15, S. 173/4, İstanbul 1996, s. 583; **AKİPEK**, Şebnem, Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi, Ankara 1999, s. 321; **KURT**, s. 46, 53 vd.; **OĞUZ**, s. 35; **ÖZEL**, s. 1 vd.; **YILDIRIM**, Mesafeli Sözleşme, s. 210-211; **DEMİR**, Mesafeli Sözleşme, s. 46; **ALTINER-YOLCU**, Fatma Zeynep, “İsviçre Federal Mahkemesinin Kapıdan Satış Sözleşmelerinde Cayma Hakkının Kullanılması ile Doğacak İade Taleplerinin Hukuki Niteliğine ve Bu Taleplere Uygulanacak Zamanaşımı Süresine İlişkin BGE 137 III 243 No.lu Kararı ve Benzer Uyuşmazlıkta Yargıtayın Tutumu”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi / Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, C. 25, S. 2, İstanbul 2019, s. 555-556.

görüşü savunan yazarlar genel olarak kanun koyucunun geri alma anlamındaki “*Widerrufsrecht*” terimini, cayma hakkı olarak hatalı bir şekilde çevirdiğini belirtirler¹⁷.

Kanaatimizce cayma hakkının bir geri alma hakkı olup olmadığı tartışmasının sona ermesi pek mümkün değildir. Çünkü Türk hukukunda geri alma ile cayma hakkına ilişkin kanuni düzenlemeler dikkate alındığında, bir karmaşanın olduğu görülür. Bu düzenlemelerde, geri alma ile cayma hakkının konusu ve amacı açık bir şekilde anlaşılmaz. Geri alma ile cayma hakkının -kendi içinde dahi- kullanılma şartları başta olmak üzere doğurduğu hüküm ve sonuçların farklı olduğu görülür. Türk Borçlar Kanununda yer alan bazı düzenlemeler uyarınca geri alma hakkı herhangi bir gerekçe olmaksızın kullanılabilir. Örneğin öneri ve kabulün geri alınması (TBK m. 10), temsil yetkisinin geri alınması (TBK m. 42/1), taksitle satış sözleşmesinde alıcının geri alma hakkını kullanması (TBK m. 255/1) için herhangi bir gerekçe göstermesine ihtiyaç yoktur. Fakat bağış-lamanın geri alınabilmesi için TBK m. 295’te belirtilen gerekçelerden birine dayanılabilmesi gerekir. Cayma hakkı için de aynı durum geçerlidir. Örneğin tüketicinin cayma hakkını kullanabilmesi için herhangi bir gerekçeye ihtiyacı yoktur. Fakat yayım sözleşmesinde, yayımlatanın sözleşmeden cayabilmesi için bir gerekçeye dayanması gerekir¹⁸. Geri alma ve cayma hakkı farklı hüküm ve sonuç da doğurur. Örneğin temsil yetkisinin geri alınması ileriye etkili; tüketicinin cayma hakkı geriye etkili sonuçlar doğurur. Böyle bir durumda, cayma hakkını olan hukuk bakımından doğrudan geri alma hakkı olarak nitelendirmenin doğru olmadığı kanaatindeyiz. Burada öncelikle geri alma ile cayma hakkının birbirinden

¹⁷ OĞUZ, s. 35; ÖZEL, s. 73 vd.; YILDIRIM, Mesafeli Sözleşme, s. 211; KURT, s. 46; ALTINER-YOLCU, s. 544; İKİZLER, Metin, “4822 Sayılı Kanun’la Değişik Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun İşığında / Kapıdan Satışların Unsurları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 2, İzmir 2003, s. 85. Baysal, *Widerrufterimini cayma; Rücknahme* terimini ise geri alma olarak Türkçeye çevirir. Bu yazara göre sözleşmeyle bağlılığın olduğu yerde cayma; böyle bir bağlılığın olmadığı yerde ise geri almadan bahsetmek daha doğru olur. BAYSAL, s. 274. Aydoğdu da *Widerrufterimini* cayma olarak Türkçe’ye çevirir. AYDOĞDU, *Kapıdan Satışlar*, s. 186. Köksal, *Widerruftsrecht* terimini dönme hakkı; *Rückruftsrecht* terimini ise cayma hakkı olarak Türkçe’ye çevirir. KÖKSAL, s. 35-36.

¹⁸ Bu gerekçe, TBK m. 491/3’te belirtildiği üzere yayımcının verilen süre içinde basımı gerçekleştirmemesidir.

farklı hukuki kurumlar olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Kanaatimizce söz konusu haklar konu ve amaç bakımından birbirinden farklıdır. Fakat bu farklılığı mevcut düzenlemeler karşısında kesin olarak ifade etmek mümkün değildir. Çünkü kanun koyucu geri alma ve cayma terimlerini kanuni düzenlemelerde gerekli itinaı göstermeden kullanır.

Teknik anlamda geri alma hakkı, bir irade beyanı etkisizleştirir ve böylece onun hukuki hüküm ve sonuç doğurmasını engeller¹⁹. Örneğin öneri ya da kabule ilişkin irade beyanı geri alınabilir²⁰. İrade beyanının geri alınması ise söz konusu taraflar arasında sözleşmenin kurulmamasını sebep olur²¹. Oysa cayma hakkı, kurulmuş bir sözleşmeyi sona erdiren bir haktır²². Bu hak, bir irade beyanı etkisizleştirmez, doğrudan sözleşmeden caymayı sağlar²³. Her iki hukuki kurum arasındaki ayırım ahde vefa (sözleşmeye bağlılık) ilkesi bakımından da yapılabilir. Ahde vefa ilkesinin uygulama alanı bulduğunda cayma, böyle bir vefa yoksa geri alma hakkından söz edilir²⁴. Örneğin geçerli bir şekilde kurulan taksitle satış sözleşmesi TBK m. 255/1’de belirtildiği gibi geri alma hakkına değil,

¹⁹ Doktrinde dar (teknik) ve geniş anlamda geri alma hakkının tanımı yapılır. **DEMİR**, Kapıdan Satış, s. 264; **ÖZEL**, s. 74-75; **VARDAR - HAMAMCIOĞLU**, Gülşah, “İfa Edilmiş Bağıslama Sözleşmesinde Geri Alma Hakkının Hukukî Niteliği”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İstanbul 2019, S. 2, 258. Doktrinde, geri alma hakkının dar ve geniş anlamda incelemek zorunda kalması, mevcut düzenlemelerden kaynaklanır.

²⁰ Burada temsil yetkisinin geri alınması bir başka örnek olarak verilebilir. Temsilci, temsil yetkisini kullanmaya başlasa dahi temsil olunan, hukuki işlemten doğan temsil yetkisine ilişkin irade beyanını her zaman geri alabilir (TBK m. 42/1). Çünkü burada bir sözleşme olmadığı için ahde vefa ilkesinin uygulama alanı bulması beklenebilir. Sözleşmeye bağlılığın söz konusu olmadığı durumlarda ise cayma hakkından değil, geri alma hakkından söz edilmesi daha doğru olur. **BAYSAL**, s. 274.

²¹ **BAYSAL**, s. 274.

²² **ALTIN - ŞAHİN**, s. 234.

²³ Burada bir konuya dikkat çekmekte fayda vardır. Yukarıda da belirtildiği üzere Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun gerekçesinde kanun koyucu, cayma hakkını, irade beyanının geri alınması şeklinde yorumlar. Oysa cayma hakkında, irade beyanının geri almasından söz edilemez. Bu hakkın kullanılabilmesi için irade beyanları yapılmış ve sözleşmenin kurulmuş olması gerekir. Burada söz konusu olan sözleşmeden caymadır. **BAYSAL**, s. 274.

²⁴ **AYDOĞDU / KAHVECİ**, s. 392-393; **BAYSAL**, s. 274.

cayma hakkına konu olması gerekir. Çünkü sözleşme kurulduğu için tarafların ahde vefa ilkesine uygun olarak sözleşmeye sadık kalmaları gerekir. Açıklanan gerekçelerle yukarıda belirttiğimiz tartışmanın olan hukuk bakımından sona ermesi dolayısıyla pek mümkün görünmez. Olması gereken hukuk bakımından ise kanun koyucunun teknik terimlere dikkat ederek gerekli düzenlemeleri yapması gerekir. Ancak böyle düzenlemeler, geri alma ile cayma hakkı arasında tam bir ayırım yapılmasını sağlar.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda yer alan cayma hakkına ilişkin düzenlemeler, nispi emredici nitelikte hükümlerdir²⁵. Başka bir deyişle, cayma hakkına ilişkin düzenlemelerden taraf olarak güçsüz olan tüketici aleyhine sapılması mümkün değildir²⁶. Örneğin TKHK m. 48/4'e (MSY m. 9/2'e) göre hizmeti konu edinen bir mesafeli sözleşme için tüketici sözleşmenin kurulmasından itibaren on dört gün içinde cayma hakkına sahiptir. Bu örnekte cayma hakkına ilişkin on dört günlük süre, tüketici aleyhine kısaltılamaz, ama tüketici lehine uzatılabilir²⁷. Online alışveriş sitelerinde genel olarak otuz günlük cayma hakkının tanındığı görülür. Tüketici lehine yapılan bu tür sözleşmeler geçerlidir. Fakat bazı online alışveriş siteleri tüketicinin cayma hakkını, yedi gün veya on gün gibi bir süre ile sınırlar. Bu tür sınırlamalar, TKHK m. 48/4'ün nispi emredici niteliği gereği (tüketici aleyhine olduğu için) geçersizdir²⁸. Böyle bir sözleşme akdedilse dahi tüketici on dört gün içinde cayma hakkını kullanabilir.

C. Ahde Vefa İlkesini Tamamlaması

Cayma hakkı, tüketiciye belirli süre içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşmeyi tek taraflı geriye etkili

²⁵ ALTIN - ŞAHİN, Hayrunnisa, "İnternet Yoluyla Kurulan Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Cayma Hakkının İstisnaları", Bilişim Hukuku Dergisi, S. 2, Ankara 2023, s. 234. Doktrinde mesafeli sözleşme için cayma hakkının süresinin uzatılamayacağına dair görüş de vardır. Bkz., MERİÇ, Nedim, "Mesafeli Sözleşmelerin Kurulması İle Cayma Hakkının Kullanılmasına İlişkin 4077 Sayılı Kanunun Hükümlerinin TBK ve HMK Bakımından Değerlendirilmesi", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1, İstanbul 2013, s. 118-119.

²⁶ ALTIN - ŞAHİN, s. 234.

²⁷ SİRMEN, Lale, "Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri", Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, C. 8, S. Özel, İstanbul 2013, s. 2468.

²⁸ SİRMEN, s. 2468.

olarak sonlandırma yetkisi veren yenilik doğuran bir haktır . Sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdiren bu hakkın ahde vefa ilkesinin bir istisnası olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır . Bir görüşe göre cayma hakkı ahde vefa ilkesinin istisnasını oluşturur . Diğer bir görüş ise cayma hakkının ahde vefa ilkesini tamamlayan bir hak olduğunu savunur .

Kanaatimizce ikinci görüşe katılmak doğru olur. Çünkü ahde ve-fa ilkesi, sözleşmede eşit konumda bulunan taraflar arasında uygulama alanı bulur . Bu ilke, sözleşme adaletinin sağlanmasına hizmet eder . Dolayısıyla sözleşme adaletinin olmadığı durumlarda, ahde vefa ilkesi uygulanamaz . Ahde vefa ilkesinin uygulanması için sözleşme adaletini sağlayacak bir çözüm üretilmesi gerekir. Bu çözümlerden biri de, tüketiciye tanınan cayma hakkıdır . Tüketici sözleşmesinin akdedilmesi sırasında, taraflar eşit konuma sahip olmadığı için tüketici aleyhine sözleşme dengesi bozulur. Tüketici aleyhine bozulan denge, söz konusu hukuki işlemde, sözleşme adaletinin olmadığını gösterir. İşte burada tüketici lehine cayma hakkı tanınarak sözleşmenin taraflarının eşit konumu yeniden tesis edilir ve sözleşme adaleti sağlanır . Sözleşme adaletinin sağlanması ise tarafların akdettikleri sözleşmede ahde vefa ilkesinin uygulamasına neden olur. Başka bir deyişle, cayma hakkı, ahde vefa ilkesinin istisnası değil, onu tamamlayan bir haktır .

D. Amaç

Girişimciler, günümüz tüketim toplum modelinde, mallara talebi artırma amacı ile farklı satış stratejileri geliştirirler. Bu bağlamda, reklamlar, eğitilmiş satış elemanları, malların satışını cazip haline getiren ambalajlar gibi diğer birçok etken, tüketicinin iradesinin oluşumunu etkileyebilir²⁹. Sözü edilen etkenler, sözleşme akdetme yönünde iradesi olmayan bir tüketicinin dahi sözleşme yapmasına sebep olabilir. Başka bir deyişle, tüketici, girişimci ile sözleşmeyi akdettiği sırada, rasyonel düşünme imkânına sahip olmayabilir. Böyle bir durumda, sözleşme dengesi tüketici aleyhine bozulduğu için söz konusu dengenin tekrar sağlanması için tüketici lehine cayma hakkı tanınır³⁰.

²⁹ KÜÇÜKAYDIN, s. 59 vd.

³⁰ BAYSAL, s. 273 vd.

Cayma hakkı, tüketiciye rasyonel düşünme imkânını sağlamayı amaçlar³¹. Burada rasyonel düşünme ile tüketicinin girişimci ile akdettiği sözleşmeye bağlı kalıp kalmayacağını ve sözleşmenin hüküm ile sonuçlarını tekrar düşünmesi kast edilir³². Tüketici cayma hakkının kullanılabilirdiği süre içinde, düşünme süresine sahiptir³³. Bu sürede, tüketicinin etkilenen iradesi olgunlaşır ve böylece kuruluş sırasında bozulan sözleşme dengesi yeniden sağlanmış olur³⁴.

Kanun koyucu, Tüketicinin Koruması Hakkında Kanunun genel gerekçesinde, tüketiciye cayma hakkı tanınmasının temel sebebini belirtir. Bu sebep, tüketicinin akdettiği sözleşmeyi belirli etkenlerin etkisi ile fazla düşünmeden imzalamasıdır. Fakat kanun koyucu söz konusu Kanunda, tüketicinin akdettiği bütün sözleşmeler için cayma hakkı tanımaz. Cayma hakkının tanındığı bazı sözleşmelerin gerekçelerine bakıldığında, cayma hakkının tanınmasının özel bir sebebe de dayandığı görülür. Örneğin tüketici kredisi sözleşmesinde, tüketicinin ödeme gücünü aşan ağır bir ekonomik yük altına girme; ön ödemeli konut satışı sözleşmesinde, yoğun reklamlar ile cazibesi artırılan ve maket üzerinden proje aşamasındaki konutlara ilişkin sözleşmeyi tüketicinin fazla düşünmeden akdetmesi³⁵; iş yeri dışında kurulan sözleşmelerde, tüketicinin hiç beklemediği

³¹ **BAYSAL**, s. 273 vd. Tüketiciler cayma hakkı sayesinde düşünmeden veya baskı altında yaptıkları sözleşmelerden kurtulma imkânına sahip olur. **AKİPEK-ÖCAL**, Şebnem / **KARA**, İlhan, Tüketici Hukuku Dersleri, Ankara 2021, s. 112. “Cayma hakkının amacı, deneyimsiz bir sözleşme tarafı olarak tüketiciyi, gafil avlanmanın veya dürüst olmayan yollarla sözleşmenin akdedilmesinin bir sonucu olarak dezavantajlı sözleşme sonuçlarından korumaktır. Tüketicinin özgür iradesini oluşturmaya ve dikkatli bir değerlendirmeden sonra tüm koşulları tam olarak bilerek bir sözleşme yapmasına izin verilmesi amaçlanmaktadır”. Bkz., **BGE** 137 III 243.

³² **YILDIRIM**, Mesafeli Sözleşme, s. 211. Cayma hakkı, düşünmeden acele bir şekilde karar veren tüketicinin daha sağlıklı karar verebilmesi için kanun koyucunun tüketiciye verdiği son düşünme süresidir. **AYDOĞDU**, Murat / **KAHVECİ**, Nalan, Tüketici Hukuku Dersleri, Ankara 2021, s. 390.

³³ **KÜÇÜKAYDIN**, s. 59-60. Düşünme süresinin nisbi emredici niteliği gereği sürenin kısaltılmasına ilişkin anlaşmalar kesin hükümsüzdür. **ZEVKLİLER**, Aydın / **ÖZEL**, Çağlar, Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara 2016, s. 219.

³⁴ **KÜÇÜKAYDIN**, s. 59-60.

³⁵ Ön ödemeli konut satış sözleşmesinde tüketici ödemeyi taksitle de yapabilir. Taksitle ön ödemeli konut satış sözleşmesi yapan tüketici, imzaladığı sözleşmeyi okuduktan

anda sözleşme yapma ihtimali, ilgili sözleşmeler için cayma hakkının tanınmasının özel sebeplerini oluşturur. Cayma hakkının tanındığı diğer tüketici sözleşmelerinin gerekçelerinde ise özel bir sebep gösterilmez. Fakat söz konusu sözleşmeler için de cayma hakkının tanınmasının özel bir sebebe dayandığı doktrinde belirtilir³⁶. Örneğin taksitle satış sözleşmesinde, tüketicinin borç altına girdiği ekonomik yükü öngörememe; mesafeli sözleşmede, mesafenin oluşturduğu kendine özgü tehlikelerin doğma; devre tatil ve uzun süreli tatil hizmeti sözleşmesinde, taraflar arasında adil olmayan bir dengenin ortaya çıkma ihtimali, ilgili sözleşmeler için cayma hakkının tanınmasının özel sebeplerini oluşturur³⁷.

Kanaatimizce tüketiciye cayma hakkının tanınması için özel bir sebebin aranmaması gerekir. Çünkü cayma hakkının tanınmasının temel sebebi, tüketicinin sözleşmeyi akdettiği sırada, rasyonel düşünme imkânına sahip ol(a)mamasıdır³⁸. Başka bir deyişle, tüketicinin sözleşmeyi belirli etkenlerin etkisi ile fazla düşünmeden imzalamasıdır. Bu durum, yukarıda da belirtildiği üzere kanun koyucu tarafından söz konusu Kanunun genel gerekçesinde açıkça belirtilir.

Cayma hakkının tanınmasının özel bir sebebe dayandırılmaya çalışılması haklı bir gerekçeye dayandırılmaz. Örneğin iş yerinde kurulan

ve uzun bir süre ödeme yapacağını algıladıktan sonra sözleşmeden kurtulmak isteyebilir. İşte TKHK m. 43'ün gerekçesinde, bu durum da, tüketiciye cayma hakkının tanınmasının özel sebeplerinden biri olarak gösterilir. Bu özel sebep sadece taksitle ön ödemeli konut satış sözleşmesi için bir sebep teşkil edebilir. Peşin ön ödemeli konut satış sözleşmesi için bir sebep oluşturmaz. Çünkü gerekçede de açıkça belirtildiği üzere söz konusu özel sebebin oluşması için tüketicinin *uzun süre ödeme yapması* gerekir.

³⁶ **AYDOĞDU / KAHVECİ**, s. 597; **DEMİR**, Mesafeli Sözleşme, s. 51; **YILDIRIM**, Mesafeli Sözleşme, s. 183; **YÜCEDAĞ - GÖZTEPE**, Nafiye, "Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Cayma Hakkı", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 27, Ankara 2016, s. 668; **BUDAK**, Muhammed Alpaslan / **ŞENGÜL**, Mehmet, Devre Mülk ve Devre Tatil Sözleşmesi, Ankara 2024, s. 95; **KANDEMİR**, Burcu, Taksitle Satış Sözleşmesinde Tüketicinin Korunması, Ankara 2021, s. 116; **ÖKSÜZ**, Ayşe Gül, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi, Ankara 2016, s. 137.

³⁷ **YÜCEDAĞ - GÖZTEPE**, s. 668; **ÖKSÜZ**, s. 137; **AYDOĞDU / KAHVECİ**, s. 597; **KANDEMİR**, s. 116; **DEMİR**, Mesafeli Sözleşme, s. 51; **YILDIRIM**, Mesafeli Sözleşme, s. 183; **BUDAK / ŞENGÜL**, s. 95 **KANDEMİR**, s. 116; **ÖKSÜZ**, s. 137.

³⁸ **BAYSAL**, s. 273 vd.

peşin mal satışında tüketicinin cayma hakkı yoktur. Fakat taksitle satış sözleşmesinde tüketici cayma hakkına sahiptir (TKHK m. 18). Bu sözleşmede, cayma hakkının tanınmasının –gerekçede belirtilmese de– özel sebebi, tüketicinin borç altına girdiği ekonomik yükü öngörememe ihtimalidir³⁹. İşyerinde yapılan peşin mal satışında da tüketicinin belirli etkenlerin etkisi ile fazla düşünmeden ekonomik bir yük altına girmesi mümkündür. Hatta iş yerinde kurulan peşin mal satışlarında tüketicinin daha çok korunmaya da ihtiyacı olabilir. Örneğin arkadaşı ile alışveriş merkezinde gezen tüketicinin, satış elemanının etkisi ile hiç düşüncesi olmamasına rağmen arkadaşından borç para alarak 120.000TL’ye cep telefonu satın aldığını düşünelim. Birkaç saat sonra cep telefonunu satın alan tüketici ağır ekonomik bir yük altına girdiğini anlayıp, sözleşmeden kurtulmak isteyebilir. Fakat olan hukuk bakımından tüketici böyle bir örnekte cayma hakkına sahip değildir. Buna karşın mağazadan 1.000TL’ye taksitle gömlek alan tüketici, cayma hakkına sahiptir. Örnekler dikkate alındığında, hangi tüketici daha ağır bir ekonomik yük altına girmektedir? Hangi tüketicinin daha çok korunmaya ihtiyacı vardır? Bu soruların cevaplanması halinde, iş yerinde kurulan peşin satışta tüketiciye cayma hakkının tanınmamasının haklı bir gerekçeye dayandırılmasının mümkün olmadığı kanaatindeyiz.

Cayma hakkının tanınmasının özel bir sebebe dayandırılmaya çalışılması çelişkilere de neden olur. Örneğin TKHK m. 43’ün gerekçesine göre fazla düşünmeden taksitle ön ödemeli konut satış sözleşmesi yapan tüketici, imzaladığı sözleşmeyi okuduktan ve uzun bir süre ödeme yapacağını algıladıktan sonra sözleşmeden kurtulmak isteyebilir. Başka bir deyişle, tüketicinin sözleşme şartlarını ve uzun ödeme dönemini algılayabilmesi için cayma hakkı tanınır. Bu durum, taksitle ön ödemeli konut satış sözleşmesinde cayma hakkının tanınmasında özel bir sebep olarak görülür. Buna karşın birçok sayfadan oluşan sözleşme şartları ve uzun ödeme dönemine rağmen abonelik sözleşmesinde tüketiciye cayma hakkı tanınmaz. Kanun koyucu cayma hakkının tanınması için genel sebebin yanı sıra özel bir sebep de arıyorsa genel ve özel sebebin varlığına rağmen

³⁹ ÖKSÜZ, s. 137; KANDEMİR, s. 116.

abonelik sözleşmesinde tüketiciye cayma hakkının tanınmaması bir çelişkiye neden olmaz mı? Abonelik sözleşmesinde tüketicinin feshi hakkına sahip olduğu, bu sebeple ayrıca cayma hakkının tanınmadığı gerekçesi ise haklı bir gerekçe olamaz⁴⁰. Çünkü fesih ile cayma hakkı birbirinden farklı iki hukuki kurumdur.

Yukarıda açıklanan gerekçeler ile sözleşmenin akdedildiği sırada, rasyonel düşünme imkânına sahip olmayan –istisnai haller hariç⁴¹– her tüketicinin cayma hakkına sahip olması gerekir. Aksi takdirde tüketici sözleşme türlerine göre ayırım yapılması bazı sakıncaları da beraberinde getirir. Burada önemli olan hususun, tüketicinin cayma hakkının elinden alınması değil, cayma hakkına konu malın kullanımı bakımından gerekli kısıtlamaların öngörülmesi gerektiği kanaatindeyiz.

II. CAYMA HAKKININ UYGULAMA ALANININ GENİŞLETİLMESİ İHTİYACI

Amaç başlığı altında da belirtildiği üzere, tüketicinin akdettiği sözleşme türü fark etmeksizin –istisnai haller hariç– cayma hakkına sahip olması gerektiği kanaatindeyiz. Bu bağlamda, söz konusu görüşümüzün daha iyi anlaşılabilmesi için bu başlık altında cayma hakkının tanınmadığı bazı sözleşmelere ilişkin durumlar daha detaylı incelenir.

A. Peşin Satış Sözleşmesinde Genel Bir Cayma Hakkı İhtiyacı

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda, taksitle satış sözleşmesi için cayma hakkı özel olarak düzenlenir. Fakat bu Kanunda sözleşmenin bedelinin ya da ücretinin peşin olarak ödendiği haller için doğrudan tüketiciyi koruyan cayma hakkına ilişkin bir düzenleme yoktur. Bu-

⁴⁰ Aynı zamanda abonelik sözleşmesinde feshin kapsamı alanı daha dardır. Belirsiz ya da bir yıldan uzun süreli olmayan abonelik sözleşmesinde, tüketici, fesih hakkına sahip değildir. Örneğin tüketicinin, dokuz aylık bir abonelik sözleşmesini feshetme hakkı yoktur.

⁴¹ Kuşkusuz olan hukukta olduğu gibi malların nitelikleri, piyasa durumu vb. gerekçelerle cayma hakkının konusunu oluşturan mallar bakımından istisnalar getirilebilir. Örneğin çabuk bozulabilen, iadesi sağlık ve hijyen bakımından uygun olmayan, fiyatı finansal piyasalardaki dalgalanmalara bağlı olarak değişen mallar, cayma hakkının kapsamından çıkarılabilir.

rada öncelikle bir konuya dikkat çekmekte fayda vardır. Tüketicinin bedelini ya da ücretini peşin ödediği her tüketici işleminde, cayma hakkı olmadığı sonucuna ulaşılmaması gerekir. Örneğin tüketici iş yeri dışında veya mesafeli olarak kurulan bir sözleşme ile malın/hizmetin bedelini ya da ücretini peşin ödeyebilir. Bu örnekte tüketici, sözleşmenin iş yeri dışında veya mesafeli olarak kurulması sebebi ile cayma hakkına sahip olur ve on dört gün içinde cayma hakkını kullanabilir⁴². Fakat iş yerinde kurulan ve bedeli veya ücreti peşin olarak ödenen tüketici sözleşmeleri için tüketici cayma hakkına sahip değildir.

Taksitle satış sözleşmesinde tüketici yedi gün içinde cayma hakkına sahiptir (TKHK m. 18/1). Bu tür bir sözleşme örneğin iş yeri dışında veya mesafeli olarak da yapılabilir. Daha önce de belirtildiği üzere, tüketici, iş yeri dışında veya mesafeli olarak kurulan sözleşmelerde, on dört gün içinde cayma hakkına sahiptir (TKHK m. 47/5-48/4). Bu bağlamda, iş yeri dışında veya mesafeli olarak kurulan bir taksitle satış sözleşmesi için tüketici daha lehine olan on dört gün içinde cayma hakkını kullanabilir⁴³. TKHK m. 18/1’de tüketici için öngörülen yedi günlük cayma hakkı esasen

⁴² On dört günlük süre “...hizmet ifasına ilişkin sözleşmelerde sözleşmenin kurulduğu gün; mal teslimine ilişkin sözleşmelerde ise tüketicinin veya tüketici tarafından belirlenen üçüncü kişinin malı teslim aldığı gün başlar. Ancak tüketici, sözleşmenin kurulmasından malın teslimine kadar olan süre içinde de cayma hakkını kullanabilir”(MSY m. 9/2, İYDKSY m.8/2).

⁴³ “Davacı eldeki davası ile internet üzerinden yaptığı tatil paketi satın alınmasına ilişkin sözleşmenin feshi ile ödediği bedelin iadesi isteminde bulunmuştur. Davalı, süresinde cayma hakkının kullanılmadığını savunarak davanın reddini dilemiştir. Mahkemece cayma hakkının hizmetten yaranılma ile başlayacağı kabul edilerek davanın kabulüne karar verilmiştir. Sözleşmenin mesafeli satış sözleşmesi olduğu hususunda esasen taraflar arasında bir uyuşmazlık bulunmamaktadır. Uyuşmazlık cayma hakkının ne zaman kullanılabileceği noktasında toplanmaktadır. 6502 sayılı Tüketici Yasasının 48. maddesinde mesafeli satış sözleşmeleri düzenlenmiştir. İlgili maddenin 4 fıkrasında “Tüketici, on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşmeden cayma hakkına sahiptir. Cayma hakkının kullanıldığına dair bildirimin bu süre içinde satıcı veya sağlayıcıya yöneltilmiş olması yeterlidir. Satıcı veya sağlayıcı, cayma hakkı konusunda tüketicinin bilgilendirildiğini ispat etmekle yükümlüdür. Tüketici, cayma hakkı konusunda gerektiği şekilde bilgilendirilmezse, cayma hakkını kullanmak için on dört günlük süreyle bağlı değildir”. Y. 13. HD. T. 25.01.2018, E. 2018/25017, K. 2018/556 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası) (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

iş yerinde kurulan taksitle satış sözleşmelerinde uygulanır. Böyle bir sözleşme için -genel sebepler dışında⁴⁴- cayma hakkı tanınması, tüketiciye altına girdiği ekonomik yükü (bedeli veya ücreti taksitlerle ödeyecek olmasının) tam olarak kavrayabilme imkânı verilmesi gerekliliğinin bir sonucudur⁴⁵.

Kanaatimizce amaç başlığı altında da belirtildiği üzere iş yerinde kurulan ve bedeli ya da ücreti peşin ödenen tüketici sözleşmeleri için de cayma hakkının tanınması doğru olur. Çünkü tüketiciye cayma hakkının verilmesinin temel sebebi rasyonel düşünme imkânına sahip ol(a)mamasıdır. Cayma hakkı, tüketiciye yaptığı sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını yeniden düşünme ve düşüncesini değiştirme imkânı verir⁴⁶. Tüketici, satış stratejileri gereği iş yerinde kurulan sözleşmelerde de rasyonel düşünme imkânına sahip olmayabilir ve satın almak istemediği bir malı ya da hizmeti satın alabilir. Örneğin iş yeri çalışanlarının davranışları veya satışa sunulan malın görsel cazibesi ile tüketicinin iradesinin etkilenmesi mümkündür. Tüketicinin böyle bir sözleşmeyi akdetmesi, onu ağır bir ekonomik yük altında sokabilir. Nitekim taksitle satış sözleşmesinde cayma hakkının tanınmasının özel sebebi tüketicinin yeterli düşünmeden

⁴⁴ Tüketici sözleşmesi akdedilirken tüketici bulunduğu konum itibarı ile zayıf taraftır. Bu zayıf tarafın iradesi, sözleşmeyi akdederken genellikle etkilenir. Böyle bir durumda, iradesi etkilenen kişinin gerçek iradesini ortaya koyup koyamadığını yeniden gözden geçirebilmesi gerekir. Çünkü tüketici sözleşmesinin kuruluş aşamasında taraflar arasında bir eşitsizlik vardır. Bu eşitsizlik de girişimci tarafından kötüye kullanılabilir. **KÜÇÜKAYDIN**, s. 59 vd. İşte kanun koyucu tüketiciye cayma hakkını, yaptığı sözleşmeyi yeniden düşünme ve fikrini değiştirme imkânı vermek için tanır. **BAYSAL**, s. 275; **KUT / BAUER**, CHK, OR Art. 40g, N. 5. Cayma hakkı, tüketiciyi koruyan araçlardan biridir. Girişimci ile yaptığı sözleşme öncesinde yeterli düşünme zamanına sahip olmayan tüketici, cayma hakkının (geri alma hakkının) tanınması yoluyla korunur. **ÖZEL**, s. 70 vd.

⁴⁵ Taksitle satış sözleşmesinin tarafını tüketiciler oluşturabilir. Böyle bir durumda, tüketiciler çeşitli satış stratejilerinden etkilenebilir ve sözleşmenin kendilerine getireceği yükü hesaba katmadan hareket edebilirler. Bu tür bir sözleşmeyi yeterli düşünme imkânına sahip olmadan yapan tüketiciler, ekonomik olarak kendilerine ağır bir yük getiren taksitleri ödemeyükümlüğü altına girebilirler. **ÖKSÜZ**, s. 137; **ÇAĞLAYAN-AYGÜN**, Gözde, “Borçlar Kanunu Açısından Taksitle Satış Sözleşmelerinde Alıcının Koruyan Geri Alma Hakkı”, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, S. 1, Ankara 2023, s. 377; **ÜNLÜTEPE**, Mustafa, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi”, Ankara Barosu Dergisi, S. 2, Ankara 2014, s. 333.

⁴⁶ **KÜÇÜKAYDIN**, s. 59-60.

ekonomik yük altına girme ihtimalidir. Bu ihtimal peşin iş yeri satışlarında da ortaya çıkabilir. Tüketicinin mal ve/veya hizmet için peşin ödeme yapması, onun mutlak olarak sözleşmenin yapılması sırasında yeterli düşünme süresi olduğu ve ağır bir ekonomik yük altına girmediği anlamına gelmez. Dolayısıyla iş yerinde kurulan peşin ödemeli satış sözleşmesinde cayma hakkının tanınmaması başta Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun amaçları ile bağdaşmaz. İş yerinde yapılan peşin ödemeli satışta, sözleşme dengesinin sağlanması için tüketicinin korunma ihtiyacı göz ardı edilmiş olur. Bu kapsamda, iş yerinde kurulan peşin satışlar için de –taksitle satış sözleşmelerinde belirlenen süreden kısa da olsa- cayma hakkının tanınması doğru olur.

B. Abonelik Sözleşmesinde Genel Bir Cayma Hakkı İhtiyacı

Kanun koyucu, TKHK m. 52/4'te tüketiciye belirsiz süreli veya süresi bir yıldan daha uzun olan belirli süreli abonelik sözleşmesi için *herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin* sözleşmeyi feshetme hakkı tanır. Fakat *herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin* tamlamasının yer aldığı diğer sözleşmelerde tüketicinin sahip olduğu hak, cayma hakkıdır. Diğer tüketici sözleşmelerinde cayma terimi kullanılırken TKHK m. 52/4'te neden fesih teriminin tercih edildiği önem arz eder.

Doktrinde TKHK m. 52/4'te kullanılan feshin teknik anlamda olmasa da bir cayma hakkı olduğuna dair görüş vardır⁴⁷. Bu görüşe göre kanun koyucu uzun süreli abonelik sözleşmeleri için tüketiciye sözleşmeyi her zaman sona erdirmeye yetkisi tanır⁴⁸. Başka bir görüş, abonelik sözleşmesinde tüketiciye tanınan doğru bir cayma hakkı olmadığını

⁴⁷ TKHK m. 52/3-4'teki cayma, teknik anlamda cayma olarak nitelendirilmese de, cayma amacını sağlamaya yönelik tüketiciyi koruyan bir önlemdir. **KÖKSAL**, s. 35-36.

⁴⁸ **KÖKSAL**, s. 35-36.

savunur⁴⁹. Bu görüşe göre TKHK m. 52/4’te tüketiciye tanınan hak, sürekli borç ilişkisi doğuran abonelik sözleşmesinin feshi hakkıdır⁵⁰.

Kanaatimizce kanun koyucu abonelik sözleşmesinde kasıtlı olarak fesih terimi kullanır. Çünkü sürekli borç doğuran sözleşmeleri geleceğe etkili bir şekilde sona erdiren hak, fesih hakkıdır⁵¹. Abonelik sözleşmesi, sürekli veya dönemli edimli olarak tüketiciye mal ve/veya hizmet sunar. Bu durum, TKHK m. 52/1’de, belirli bir mal veya hizmetin sürekli veya düzenli aralıklarla edinilmesi şeklinde açıkça ifade edilir. Sürekli bir borç ilişkisinden söz edebilmek için sözleşmenin asli edimlerinden en az birinin sürekli veya dönemli olması gerekir⁵². Abonelik sözleşmesi, tüketiciye mal ve/veya hizmeti sürekli veya dönemli olarak sunduğu için sürekli borç ilişkisi doğuran bir sözleşmedir⁵³. Sürekli borç ilişkisi doğuran söz konusu sözleşmede fesih hakkı tanınmasının temel sebebi ise tüketici aleyhine sözleşme dengesinin bozulmasının istenmemesidir⁵⁴. TKHK m. 52’nin gerekçesinde de, abonelik sözleşmelerinde otomatik uzatmaya ilişkin düzenlemelerin bulunması veya bu tür sözleşmelerin çok uzun süreli

⁴⁹ **ÖKTEM - ÇEVİK**, Seda, “Elektronik Haberleşme Sektöründe Abonelik Sözleşmelerinin Şekline ve Feshine İlişkin Sorunların Değerlendirilmesi”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 206, İstanbul 2022, s. 27; **ERDOĞAN**, s. 295; **KARA**, Gülşah, “Abonelik Sözleşmesinin Feshi ve Sonuçları”, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 17, Kocaeli 2018, s. 140.

⁵⁰ **ÖKTEM - ÇEVİK**, s. 28 vd.; **KARA**, s. 140 vd.

⁵¹ **SEROZAN**, Rona, Sözleşmeden Dönme, İstanbul 2007, s. 115; **İNAL**, Tamer, Borca Aykırılık Dönme ve Fesih, Ankara 2014, 4. Bası, s. 55.

⁵² **ALTINOK - ORMANCI**, Pınar, Sürekli Borç İlişkilerinin Haklı Sebeple Feshi, İstanbul 2011, s. 21; **ASLAN**, Mehmet, “Tüketicilerle Yapılan Abonelik Sözleşmelerinin Sözleşme Özgürlüğü İlkesi Bakımından İncelenmesi”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 1, Eskişehir 2020, s. 162; **BAL**, Yakup, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Abonelik Sözleşmeleri, Ankara 2020, s. 43.

⁵³ **BAL**, s. 42 vd.; **ÖZ**, Muhammed Emir, Elektronik Haberleşme Abonelik Sözleşmesi, Ankara 2021, s. 37.

⁵⁴ **SERT - SÜTÇÜ**, Selin, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükmüne Göre Tüketicinin Cayma Hakkı, Ankara, 2016, s.85.

akdedilmeleri sebebi ile tüketiciye her zaman sözleşmeyi feshetme yetkisinin tanındığı açıkça belirtilir⁵⁵. Ayrıca cayma hakkı, diğer tüketici sözleşmeleri dikkate alındığında, sözleşmenin kurulmasından kısa bir süre sonra sona erer⁵⁶. Çünkü cayma hakkının kullanımı için öngörülen sürenin, sözleşmenin akdedilmesinden sonra tüketicinin rasyonel düşünmesine imkân sağlayacak bir süre olması gerekir. Tüketicinin rasyonel düşünmesi, yaptığı sözleşmeyle bağlı kalıp kalmayacağı ile sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını tekrar düşünebilmesi anlamına gelir. Bu düşünme süresinin kısalığı genellikle uzun süreli akdedilen abonelik sözleşmesinde, tüketicinin başka bir kurum ile korunması gerekliliğini ortaya çıkarır. Dolayısıyla kanun koyucu herhangi bir süre sınırı öngörmeksizin belirsiz veya bir yıldan uzun süreli abonelik sözleşmeleri için tüketiciye fesih hakkı tanır.

Tüketici, taksitle, iş yeri dışında veya mesafeli olarak kurulan bir abonelik sözleşmesinde, kural olarak cayma hakkına sahiptir (TKHK m. 18/1, 47/5, 48/4). Bu kapsamda kurulmayan bir abonelik sözleşmesi için ise tüketicinin cayma hakkı yoktur. Yukarıda amaç başlığı altında da belirtildiği üzere kanun koyucunun abonelik sözleşmeleri için tüketiciye neden doğrudan cayma hakkı tanımadığı haklı bir gerekçe ile açıklanamaz. Tüketici, diğer sözleşmelerde olduğu gibi abonelik sözleşmesini akdederken de rasyonel düşünme imkânına sahip olmayabilir. Cayma hakkının tüketicinin rasyonel düşünme imkânının olmadığı durumlarda tanındığı dikkate alındığında, abonelik sözleşmesinde cayma hakkının tanınmaması bir eksiklik olarak karşımıza çıkar⁵⁷. Tüketicilerin günümüzde yoğun bir şekilde yaptığı bu sözleşmede, girişimci tarafın satış stratejilerinden tüketicinin etkilenmemesi neredeyse mümkün değildir. Girişimcinin temsilcileri aracılığı ile tüketiciyi araması, mesaj çekmesi, mail gönder-

⁵⁵ <https://legalbank.net/belge/tuketicinin-korunmasi-hakinda-kanun-gerekce-ler/1467028/>

⁵⁶ Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda, satıcı veya sağlayıcı cayma hakkı konusunda tüketiciyi gerektiği gibi bilgilendirirse tüketicinin en uzun cayma hakkı süresi on dört (14) gündür.

⁵⁷ Abonelik sözleşmesinde doğrudan cayma hakkının olmamasının neden olabileceği olumsuz durumlar için bkz., II, C.

mesi, fiziki ortamda etkilemesi ya da reklamlar vasıtasıyla tüketicinin rasyonel düşünme imkânının kısmen de olsa ortadan kalkması mümkündür. Dolayısıyla kanun koyucunun girişimcinin iş yerine gidip iradesi etkilenmiş bir tüketicinin yaptığı abonelik sözleşmesi için de cayma hakkını tanıması doğru olur⁵⁸.

Abonelik sözleşmesi başlığı altında son olarak bir konuya dikkat çekmekte fayda vardır. İYDKSY m. 2/1 gereği elektrik, su ve doğal gaz hizmetlerine ilişkin abonelikler için iş yeri dışında kurulan sözleşmeye ilişkin hükümler uygulanmaz. Doktrinde bu tür hizmetlere ilişkin sözleşmelerin girişimci tarafın iş yerinde yapılacağı için İYDKSY m. 2/1 düzenlemesinin isabetli olduğuna dair görüş vardır⁵⁹. Kanaatimizce kapsam dışı bırakılan aboneliklerin İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler Yönetmeliğinde yer alması gerekir. Çünkü cayma hakkının istisnalarının belli bir sistematik bütünlük içinde düzenlenmesi gerekir. Mevcut düzenlemeler karşısında, örneğin mesafeli sözleşme ile akdedilen su aboneliği sözleşmesinde, tüketicinin cayma hakkı vardır. Buna karşın su aboneliği sözleşmesi iş yeri dışında akdedilirse tüketicinin cayma hakkı yoktur. İlgili örnekte de görüldüğü üzere sözleşme türüne göre tüketicinin cayma hakkının olup olmaması, birçok tutarsızlıklara neden olur. Daha önce belirttiğimiz söz konusu tutarsızlıklara bağlı eleştiriler burada da geçerlidir. Nitekim 2011/83/AB Sayılı Tüketici Hakları Direktifi m. 3/1’de elektrik, su

⁵⁸ Diğer gerekçeler için bkz., I, D.

⁵⁹ Doktrinde elektrik, su ve doğal gaz hizmetlerine ilişkin sözleşmelerin sadece girişimcinin iş yerinde yapılması sebebi ile iş yeri dışında kurulan sözleşme hükümlerinin uygulanmayacağına ilişkin düzenlemenin isabetli olduğu belirtilir. **ERTEM**, Göktuğ, “6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2023, s. 103; **KABAŞ**, Esen, “İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015, s. 46. Kanaatimizce gelişen teknoloji dikkate alındığında, söz konusu hizmetlere ilişkin abonelik sözleşmesinin iş yeri dışında veya mesafeli olarak kurulması mümkündür. Nitekim günümüzde de bu tür abonelik başvuruları e-Devlet üzerinden yapılabilir.

ve doğal gaz hizmetlerine ilişkin abonelik sözleşmeleri kapsam dışı bırakılmaz⁶⁰. Yukarıda belirtildiği üzere tüketiciye abonelik sözleşmesinde yapılacak bir düzenleme ile doğrudan cayma hakkı verilmesi, bu tür tartışmaların da sona ermesini sağlar.

C. Cayma Hakkına Getirilen İstisnaların Yeniden Gözden Geçirilmesi İhtiyacı

Tüketici akdettiği taksitle satış sözleşmesi, iş yeri dışında kurulan sözleşme, mesafeli sözleşme ve finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşme için kural olarak cayma hakkına sahiptir⁶¹. Fakat bu kural, tüketici tarafından akdedilen bütün taksitle satış sözleşmesi, iş yeri dışında kurulan sözleşme, mesafeli sözleşme ve finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşme için mutlak olarak uygulanmaz. Çünkü bu sözleşmeleri konu edinen yönetmeliklerde, tüketicinin cayma hakkını kullanamayacağı bazı haller düzenlenir⁶². Cayma hakkının istisnalarını oluşturan söz konusu haller ise malların veya hizmetlerin niteliklerine göre belirlenir.

23/08/2022 tarihli ve 31932 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Yönetmelik ile Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliğinde bazı değişiklikler ve eklemeler yapılmıştır. Bu eklemelerden biri de MSY m. 15'e yapılmıştır ve tüketicinin cayma hakkına getirilen istisnalar genişletilmiştir⁶³. Fakat mesa-

⁶⁰ ENGİN, Baki İlkey / YILMAZ, Elif Merve, “İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler”, Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumuna, Editör: Kaya, Arslan, İstanbul 2020, s. 899.

⁶¹ Burada belirtilen sözleşmelere ilişkin cayma hakkının düzenlendiği kurallar sırası ile TKHK m. 18, 47, 48 ve 49'dur.

⁶² Bu istisnai durumlar, TSSHY m. 7/5-6, İYDKSY m. 14, MSY m. 15, Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği (FHİMSY) m. 13'te yer alır.

⁶³ MSY m. 15'e yapılan eklemeler ile tüketicinin mesafeli olarak akdettiği sözleşmelerde, cayma hakkına getirilen istisnalar şu “ı) 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre tescili zorunlu olan taşımlar ile kayıt veya tescil zorunluluğu bulunan insansız hava araçlarına ilişkin sözleşmeler. i) Tüketicie teslimi yapılmış olan cep telefonu, akıllı saat, tablet ve bilgisayarlar ile ilişkin sözleşmeler. j) Canlı müzayede şeklinde açık artırma yoluyla akdedilen sözleşmeler. k) Tanıtma ve kullanma kılavuzunda satıcı veya yetkili servis tarafından kurulum veya montajın yapılacağı belirtilen mallardan kurulum ya da montajı yapılanlara ilişkin sözleşmeler” şekilde sıralanabilir.

feli sözleşmelerde tüketicinin cayma hakkına getirilen istisnaların yürürlüğü 01/01/2026 tarihine kadar ertelenmiştir⁶⁴. Bu başlık altında yapılan eleştirilerin ve önerilerin daha anlaşılabilir olması adına cayma hakkına getirilen söz konusu istisnalar dikkate alınır. Bununla birlikte, yapılan eleştiri ve öneriler, taksitle satış sözleşmesinde, iş yeri dışında kurulan sözleşmede ve finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmede yer alan cayma hakkı istisnalarını da kapsar.

Tüketicinin mesafeli olarak akdettiği sözleşmeler için cayma hakkının kullanılamayacağı istisnai halleri genişletmek başta Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun amacı ile bağdaşmaz. Tüketici MSY m. 15'te öngörülen bir mal veya hizmet için mesafeli olarak akdettiği sözleşmelerde, cayma hakkına sahip olamazken aynı mal veya hizmeti başka bir sözleşme ile yaparsa cayma hakkına sahip olabilir. Örneğin 2022 yılında MSY m.15'e getirilen istisnalardan biri, *cep telefonu, akıllı saat, tablet ve bilgisayarlara* ilişkin sözleşmelerdir. Değişiklik olmazsa 01/01/2026 tarihinden sonra tüketici, mesafeli olarak satın aldığı cep telefonu, akıllı saat, tablet veya bilgisayar için cayma hakkına sahip olamayacaktır⁶⁵. Bu malları taksitle satış sözleşmesi veya iş yeri dışında kurulan sözleşme ile satın

⁶⁴ MSY m. 15'e yapılan eklemeler ile cayma hakkına getirilen istisnaların yürürlüğü, ilk olarak 23/08/2022 tarihli ve 31932 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Yönetmelik; ikinci olarak 14/09/2022 tarihli ve 31953 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Yönetmelik; üçüncü olarak 04/10/2023 tarihli ve 32359 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Yönetmelik ve son olarak da 10/08/2024 tarihli ve 32628 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Yönetmelik ile ertelenmiştir.

⁶⁵ MSY m. 15'e yapılan eklemeler, değişiklik olmadığı durumda, 01/01/2026 tarihinde yürürlüğe gireceği için söz konusu örnekte belirtilen haller için tüketici şu an cayma hakkına sahiptir. "*Dava, İnternet sitesi üzerinden mesafeli satış ile alınan cep telefonun 14 günlük cayma hakkı süresinde iade edilmesi nedeniyle bedel iadesine dair verilen tüketici hakem heyeti kararının iptali istemine ilişkindir. Somut olayda davalının mesafeli satış sözleşmesi nedeniyle 14 günlük cayma hakkının olduğu, bu süre içinde malı iade ederek cayma hakkını kullandığı, ancak mesafeli satış sözleşmesinin konusunu oluşturan cep telefonuna davalı tarafından sim kartı takılıp, uygulamalar indirilerek cayma hakkı süresi içerisinde 6 gün boyunca kullandığı anlaşılmaktadır. O halde mahkemece, davalının mesafeli satış sözleşmesinden cayma hakkını kullanması nedeniyle cayma hakkı süresi içerisinde söz konusu cep telefonunu 6 gün boyunca kullanmasının mutlak kullanımı aşan kullanım olup olmadığı, mutlak kullanımı aşan kullanım söz konusu ise davacı satıcının uğradığı zarardan davalı tüketicinin sorumlu olacağı gözetilerek konusunda uzman bilirkişiden taraf, mahkeme ve Yargıtay denetimine elverişli rapor aldırılıp sonucuna göre hüküm kurulması gerekir*". **Yarg. 3. HD. T. 7.11.2022, E. 2022/6784, K. 2022/8533** (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

alan tüketici ise cayma hakkına sahip olur. Kısacası aynı mal veya hizmet için sözleşmenin türüne göre cayma hakkının tanınması ya da tanınmaması tüketicilerin korunması bakımından eşitsizliğe sebep olur. Cayma hakkı, rasyonel düşünme imkânı olmayan tüketiciye tanınıyorsa söz konusu mesafeli sözleşmelerde de tüketicinin rasyonel düşünme imkânı olmayabilir. Böyle bir durumda tüketicinin cayma hakkının elinden alınması hakkaniyete aykırı sonuçlara da yol açar.

Kanaatimizce tüketicinin mesafeli olarak akdettiği sözleşmelerde, cayma hakkının istisnalarını genişletmek yerine farklı kısıtlamalara başvurmak daha doğru olur⁶⁶. Bu konu detaylı bir şekilde ayrı bir başlık altında incelenir. Dolayısıyla burada tekrar olmaması için o konu başlığı altındaki gerekçelerimize atıf yapmakla yetiniyoruz⁶⁷.

Tüketicinin cayma hakkının istisnalarının yukarıdaki açıklamalar ışığında, güç dengesizliği⁶⁸ başta olmak üzere eşitlik ilkesini zedelediği ve

⁶⁶ Burada bir konuya dikkat çekmekte fayda vardır. Tüketicinin cayma hakkına istisnalar getirilebilir. Fakat bu istisnalar öngörülmeden önce cayma süresi içinde tüketiciye verilen malın olağan kullanımını hakkının kaldırılması gerektiği kanaatindeyiz. Çünkü tüketicinin malı olağan kullanım hakkının elinden alınması, birçok istisnai halin düzenlenmesi ihtiyacını da ortadan kaldırır. İşte bu aşamadan sonra gerekli olan istisnai hallerin öngörülmesi daha doğru olur.

Mesafeli sözleşmenin konusunu hizmet de oluşturabilir. Fakat MSY m. 15/1-h gereği mesafeli sözleşmelerde, tüketicinin onayı ile ifasına başlanan hizmetlerde, cayma hakkı yoktur. Bu düzenleme, tüketici ile sağlayıcı arasındaki sözleşme dengesini koruduğu için konusu hizmet olan mesafeli sözleşmede tüketicinin cayma hakkına ayrıca istisnalar öngörülmesine ihtiyaç kalmaz. MSY m. 15/1-a ile 8 bendinde, tüketicinin cayma hakkına getirilen istisnaların konusunu hizmet oluştursa da, bu bentler esasen MSY m. 15/1-h'nin kapsamında yer alır. Doktrinde de, her ne kadar MSY m. 15/1-ğ'de belirtilmese de, sağlayıcının tüketicinin onayı ile hizmeti ifa etmesi gerektiği belirtilir. Bkz., **YILDIRIM**, *Mesafeli Sözleşme*, s. 249; **BAŞ-SÜZEL**, Ece, “*Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Sözleşmenin Kurulmasından Sonra Korunması: Cayma Hakkı*”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 169-170, İstanbul 2018, s. 287; **ALTIN - ŞAHİN**, s. 261. Tüketicinin onayı ile hizmetin ifasının başlanması ise MSY m. 15/1-h kapsamında cayma hakkına getirilen bir istisnai haldir. Dolayısıyla yukarıda sadece konusu mal olan mesafeli sözleşmelerdeki cayma hakkına getirilen istisnai haller incelenir

⁶⁷ Bkz., III.

⁶⁸ Güç dengesizliği ile tüketici sözleşmelerinde tarafların konumları itibariyle bir dengesizliğin bulunmaları ifade edilir. Bu sözleşmelerde, tüketici girişimci karşısında zayıf; girişimci tüketici karşısında güçlü bir konumda bulunur. **DEMİR**, AB, s. 68 vd.

sözleşmenin hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurduğu aşikârdır. Bu sebeple söz konusu istisnaların yeniden gözden geçirilip düzenlenmesi bir zorunluluktur. Yeni düzenlemenin açık, anlaşılır olması ve sistematik bir bütünlük içinde ele alınması gerekir. Böyle bir düzenleme yapılırken özellikle cayma hakkının istisnalarının öngörüldüğü diğer tüketici sözleşmelerinin de dikkate alınması icap eder.

III. MALIN KULLANIMINA DAİR BAZI KISITLAMALAR ÖNGÖRME İHTİYACI

Taksitle satış sözleşmesinde, tüketici, söz konusu malı TKHK m. 18/3 gereği olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabilir. İlgili fıkranın lafzı dikkate alındığında, tüketici, olağan gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde malı kullanma hakkına sahiptir⁶⁹. Kanaatimizce burada tüketicinin malı kullanma hakkından söz edilmesi doğru değildir⁷⁰. Çünkü malın kullanımı, tüketiciye cayma hakkının tanınmasının amacını aşar. Tüketici, cayma hakkı süresince malın kullanma hakkına değil, rasyonel düşünme imkânına sahip olur.

Malın kullanılıp cayma hakkı ile iadesi durumunda, diğer tüketicilerin zarar görmesi mümkündür. Örneğin bir mal bir kez bile kullanılsa ikinci el konumuna düşer. Cayma hakkının kullanımı ile iade edilen mal, satıcı tarafından tekrar sıfır fiyatına diğer tüketicilerin alımına sunulabilir. Bu durumdan bilgisi olmayan tüketici, malı satın alması halinde, sıfır mal yerine ikinci el bir mal satın almış olur⁷¹. Makul bir tüketici, ikinci el konumundaki (kullanılıp iade edilen) bir malı sıfır fiyatına almak istemez. Malın cayma hakkının kullanımı sonrasında iade edilip edilmediğini denetleyen bir mekanizmanın oluşturulması da oldukça zordur. Böyle bir mekanizma, ek bir maliyet gerektireceği için alınan malın değerini yükseltir. Görüldüğü üzere cayma hakkında tüketiciye malı kullanma hakkı vermek, diğer tüketicilerin zarar görmesine sebep olur. Bu sebeple *tüketicinin cayma hakkını kullanabilmesi için mağazadan satın alınan*

⁶⁹ ÜNLÜTEPE, s. 336; ÇAĞLAYAN-AYGÜN, s. 378.

⁷⁰ Aynı düşüncede: Çabri, taksitle satış sözleşmesi yapan tüketicinin cayma hakkı süresi içinde olağan gözden geçirmenin verdiği ölçüde olsa da malı kullanmaması gerektiğini savunur. Yazar, taksitle satılan bir bilgisayarın paketinin açılıp kullanılması ile söz konusu bilgisayarın diğer tüketiciler açısından paketi açılmış ve kullanılmış hale geleceğini, böyle bir malın da başka bir tüketici tarafından alınmak istenmeyeceğini örnek olarak verir. ÇABRİ, s. 453.

⁷¹ ÇABRİ, s. 453.

bir mal için tüketicinin sahip olduğu inceleme ve deneme sınırının aşılmaması gerekir⁷². Örneğin tüketici, taksitle satın aldığı bir ayakkabıyı veya kıyafeti mağazada incelenip, deneyebilir⁷³. Fakat bu ayakkabı veya kıyafetle dışarı çıkması veya bir düğüne ya da herhangi bir merasime katılması sınırın aşılması anlamına gelir. Görüşümüz çerçevesinde, tüketicinin inceleme ve deneme hakkı, mağazadan satın alınan bir mal için sahip olunan inceleme ve deneme hakkı ile sınırlıdır⁷⁴. Dolayısıyla tüketici her mal için deneme hakkına sahip olmaz. Örneğin hayatın olağan akışı içerisinde, tüketici, taksitle satın aldığı bir teflon tava ile deneme amaçlı olarak mağazada yemek yapmaz. Tüketicinin söz konusu tava ile evde yemek yapması ise malın kullanımı anlamına gelmesi ve böylece cayma hakkının sona ermesi gerekir.

Cayma hakkına konu bazı mallar için malın olağan kullanımının kaldırılması yeterli olmaz, bu mallar için başka kısıtlamalar da getirilebilir⁷⁵. Örneğin *cep telefonu, tablet ve bilgisayarlar*la ilişkin mesafeli sözleşmelerde malın ambalajı gibi koruyucu unsurların açılması halinde cayma

⁷² Burada öncelikle iş yerinde kurulan ve iş yeri dışında yapılan tüketici sözleşmeleri şeklinde bir ayırım yapılması gerekir.

⁷³ Malın olağan kullanımı halinde, tüketici cayma hakkını kullanamaz. **KÜÇÜKAYDIN**, s. 72.

⁷⁴ TSSHY m. 7/5'te de tüketicinin cayma hakkına konu malı *olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabileceği* düzenlenir. Fakat ilgili fıkra, olağan gözden geçirmenin malın ilk incelemesi ile sınırlı olduğu ve malın olağan kullanımı halinde ise tüketicinin cayma hakkını kullanamayacağı belirtilir. Bu düzenleme, mevzuat hazırlama tekniği bakımından sakıncalıdır. Çünkü TSSHY m. 7/5'e göre tüketici malı olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabilme hakkına sahiptir. İlgili fıkranın bu ilk cümlesi, TKHK m. 18/3'e uygun bir düzenlemedir. Fakat TSSHY m. 7/5'in ikinci ve üçüncü cümlesinde, tüketicinin olağan da olsa malı kullanma hakkına sahip olmadığı belirtilir. Yönetmelikler, kanunların uygulamasını gösteren genel düzenleyici işlemler olduğu için kanunların tanıdığı bir hakkın kapsamını daraltması gerekir. Bu bağlamda, TKHK m. 18/3'te tüketiciye olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde malı kullanma hakkının, TSSHY m. 7/5'teki düzenleme ile inceleme hakkı şeklinde daraltılması, alt normun üst norma aykırı olmasına neden olur.

Burada bir hususa da dikkat çekilebilir. TSSHY m. 7/5'teki düzenleme, mevzuat hazırlama tekniğine uygun bir düzenleme olmasa da, görüşümüzü kısmen de olsa destekler niteliktedir. Çünkü ilgili fıkra, malın olağan bir şekilde kullanılması halinde, tüketicinin cayma hakkını kullanamayacağı açıkça belirtilir. Fakat TSSHY m. 7/5'te, inceleme hakkının ölçütü belirlenmez ve bu fıkra bütün malları kapsar şekilde düzenlenir.

⁷⁵ Aynı düşüncede: **ALTIN - ŞAHİN**, s. 267.

hakkı sona erdirilebilir. Böyle bir düzenleme, hem tüketicinin hem de satıcının menfaatini korur⁷⁶. Malın ambalajı veya diğer koruyucu unsurları açması ile tüketicinin cayma hakkını kaybetmesi, onun menfaatini de zedelemeyiz⁷⁷. Burada tüketici modeli ölçütü olarak ortalama ve makul bir tüketici dikkate alınır⁷⁸. Ortalama ve makul bir tüketici de, söz konusu mallar hakkında belirli bir bilgi sahibi olur. Başka bir deyişle, tüketici malın ambalajı gibi koruyucu unsurların açmadan da nasıl bir mal ile karşılaşacağı hakkında bilgi sahibidir.

Doktrinde cayma hakkına konu malın olağan kullanım imkânının kaldırılmasının, cayma hakkının tanınma amacı ile bağdaşmayacağı ileri sürülebilir. Hatta cayma hakkının kapsamının genişletilmesine dair görü-

⁷⁶ Burada rasyonel düşünme imkânı olmadan mesafeli sözleşmeyi yapan tüketici, malın ambalajı veya diğer koruyucu unsurlarını açmadan cayma hakkını kullanabilir. Tüketici malın kendisine teslimine kadar yaptığı sözleşme ile bağlı kalıp kalmayacağını ve sözleşmenin hüküm ile sonuçlarını düşünür. Böylece cayma hakkı tüketicinin elinden alınmamış olur. Tüketicinin malın ambalajını veya diğer koruyucu unsurlarını açması ise artık mesafeli sözleşme ile bağlı kalmak istediğini gösterir. Bu durumda, tüketicinin cayma hakkı sona erer. Ambalajı veya diğer koruyucu unsurları açılmış bir mal için cayma hakkı kullanılamayacağı için burada satıcı menfaati de korunmuş olur. Tüketicinin ambalajını veya diğer koruyucu unsurlarını açmadan cayma hakkını kullanması halinde de satıcının menfaati korunur. Çünkü satıcı konu mal sıfır niteliğini kaybetmez ve söz konusu mal satıcı tarafından yeniden satışa sunulabilir.

⁷⁷ Tüketicinin malın ambalajı gibi koruyucu unsurlarını açması, sözleşmeyle bağlı kalmak istediğini ortaya koymuş olur. Bu aşamadan sonra artık tüketiciyi koruyan diğer hükümlerin uygulanması gerekir. Örneğin tüketici malın niteliklerinde bir eksiklik varsa ayıplı maldan doğan sorumluluk hükümlerine başvurabilir.

⁷⁸ Doktrinde tüketicinin görmediği bir mal için cayma hakkını kaybetmesinin bir çelişkiye neden olabileceği ileri sürülebilir. Çünkü görüşümüz ışığında, belirli malları için tüketicinin cayma hakkı malı görmeden sona ermiş olur. Örneğin mesafeli bir satış ile cep telefonu satın alan tüketicinin, cep telefonunun ambalajını açtığı anda, cayma hakkı söz konusu malı görmeden sona ermiş olur. Çünkü burada bireysel tüketici menfaati ile kamu menfaatinin çatışmasından söz edilir ki, kamu menfaatinin daha üstün tutulması gerekir. Cep telefonunun ambalajının açılması ve kullanılmasından sonra cep telefonu, iki el statüsüne kavuşur. Cayma hakkının kullanılması ile cep telefonunun satıcıya iadesi durumunda, satıcı cep telefonunu sıfır olarak tekrar satışa sunabilir. Bu durumda, diğer tüketiciler sıfır fiyatına ikinci el bir mal satın alma tehlikesi ortaya çıkar. Yine satıcı ikinci el statüsü kazanan cep telefonunu, çok uygun fiyata satmak zorunda kalabilir ya da malın kullanılmasına bağlı olarak imha etmesi de gerekebilir. İşte söz konusu gerekçeler dikkate alındığında belirli mallar için tüketicinin cayma hakkını kullanabilmesi malın ambalajı gibi koruyucu unsurların açılmaması şartına bağlanabilir.

şümüz ile caymaya konu malın olağan kullanım imkânının kaldırılmasına ilişkin görüşümüzün bir çelişkiye sebep olduğu da belirtilebilir. Tüketicinin cayma hakkına sahip olmaması ile malı olağan bir şekilde kullanması sonucunda cayma hakkını kaybetmesi aynı şey değildir. Burada öncelikle iki durumunun birbirinden ayrılması gerekir. Örneğin satıcının satış stratejileri etkisi ile tüketicinin mesafeli bir sözleşme ile kahve makinası satın aldığını düşünelim. Bu örnekte tüketici sözleşmeyi akdettiği sırada rasyonel düşünme imkânına sahip olmadığı için cayma hakkına sahip olmalıdır. Kahve makinası için bir istisna getirilir ve böylece tüketicinin cayma hakkı elinden alınırsa bozulan sözleşme dengesinin tekrar sağlayacak hukuki bir araç kalmaz. Tüketici, satıcıya karşı korunamamış olur. Burada cayma hakkı, kahve makinasının tesliminden itibaren belirli süreye kadar tüketiciye rasyonel düşünme imkânı tanır.

Tüketici kahve makinasının teslim aldıktan sonra onu olağan bile olsa kullanırsa artık tüketicinin cayma hakkının sona erdiğinin kabul edilmesi gerekir⁷⁹. Çünkü yukarıda da belirtildiği üzere burada dikkate alacağımız tüketici modeli ortalama ve makul tüketicidir. Ortalama ve makul bir tüketici de, satın aldığı bir kahve makinası hakkında onu kullanmadan önce de belirli bir bilgi sahibidir. Özellikle günümüzde teknolojik imkânlar sayesinde tüketiciler satın alacağı bir mal hakkında detaylı bilgilere sahip olabilmektedirler. Böyle bir durumda, tüketicinin (olağan da olsa) malı kullanması, onun rasyonel düşünmesi etkileyen bir husus olarak karşımıza çıkmaz. Rasyonel düşünme, tüketiciye sözleşme ile bağlı kalıp kalmama ile sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını yeniden gözden geçirmesi için bir süre tanır. Bu süre, kahve makinasının kullanımı ile sona erer. Çünkü tüketicinin söz konusu malı kullanımı, artık cayma hakkından feragat ettiği anlamına gelir⁸⁰. Kuşkusuz kahve makinasında bir nitelik eksikliği söz konusu ise tüketici ayıplı maldan doğan sorumluk hükümlerine başvurabilir (TKHK m. 8)⁸¹.

⁷⁹ Tüketicinin korunması amacı ile cayma hakkında tüketiciye olağan kullanım hakkının verilmesi, ona aynı zamanda hakkın kötüye kullanımı fırsatı verildiği anlamına gelir.

⁸⁰ Burada mağazadan satın alınan bir mal için tüketicinin sahip olduğu inceleme ve deneme sınırına dair görüşümüz saklıdır. Bkz., III.

⁸¹ Örneğin kahve makinası sözleşmedeki örnek modele göre daha gürültülü çalışıyorsa tüketici söz konusu maldaki nitelik eksikliği sebebi ile seçimlik haklarını kullanabilir (TKHK m. 11). Fakat kahve makinası sözleşmedeki örnek modele uygun bir ses çıkartıyorsa tüketici artık ne ayıp sebebi ile seçimlik haklarını ne de cayma hakkını kulla-

Tüketiciye malın kullanım hakkının verilmesi sadece diğer tüketicilere değil satıcılara da zarar verebilir. Örneğin olağan kullanımına bağlı olarak malda gelen değişiklikler malın değerinin düşmesine ve satışının zor olmasına neden olabilir⁸². Başka bir deyişle, tüketiciye olağan da olsa kullanım hakkı verilmesi girişimci aleyhine sözleşmedeki menfaat dengesinin bozulduğu anlamına gelir⁸³.

Malın olağan kullanımı, çevreye de zarar verebilir. Çünkü tüketicinin malı olağan bir şekilde kullanıp iade etmesi halinde, girişimcinin malı kontrol etmesi, temizlemesi, onarması vb. sebeplerle bir harcama yapması gerekir. Bu harcama, malın getireceği kar marjını aşarsa onun imha edilmesi girişimci için daha karlı olur. Örneğin Almanya’da yapılan bir çalışmada, bir yılda, cayma hakkı sebebi ile iade edilen malların en az on yedi milyonunun imha edildiği sonucuna ulaşılmıştır⁸⁴. Dünyada sadece bir ülkede, bir yılda, bu kadar malın imhası dikkate alındığında, söz konusu imhanın çevreye zarar vereceği kuşku götürmez bir gerçektir.

Olması gereken hukuk bakımından yukarıda izah edilen gerekçeler dikkate alınarak tüketiciye olağan da olsa malı kullanma hakkı tanımak gerekir. Bu sebeple TMK m. 18/3’te malı kullanma hakkı tanımak yerine belirtilen sınırlar içinde bir değişiklik yapılması daha doğru olur.

Kanun koyucu taksitle satış sözleşmesinde olduğu gibi iş yeri dışında kurulan ve mesafeli sözleşmelerde de tüketiciye cayma hakkı süresi

nabilir. Çünkü tüketicinin ayıplı maldan doğan sorumluluğa başvurması için bir nitelik eksikliği söz konusu değildir. Cayma hakkı bakımından ise burada artık ortalama ve makul bir tüketici dikkate alınacağı için kahve makinasının söz konusu ses ile çalıştığını tüketicinin bildiği kabul edilir. Burada rasyonel düşünmeyi etkileyen bir durum söz konusu değildir. Dolayısıyla bu hakkı, beğenme yolu ile satışla bağdaştıracak şekilde genişletmemek gerekir.

⁸² Malın olağan gözden geçiriminin gerektirdiği ölçüde kullanılması, satıcının zarara uğramasına neden olur. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda ve Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelikte satıcının zararının tazmin edilmesinde dair bir düzenleme de yoktur. **ÇABRİ**, s. 453.

⁸³ Zayıf tarafı koruma ilkesi sadece bozulan dengenin yeniden tesisini sağlama amacı taşır. Bu sebeple sözleşmenin dengesinin zayıf konumda bulunan taraf lehine, karşı taraf aleyhine bozulması düşünülemez. **BAYSAL**, s. 288.

⁸⁴ **KITZIG**, Florian, “Der Verbraucherwiderruf – ein umweltschädliches Recht?”, Institut für Nachhaltigkeit, Unternehmensrecht und Reporting der Universität zu Köln, <https://blog.uni-koeln.de/inur-blog/der-verbraucherwiderruf-ein-umweltschadliches-recht/> (20.03.2025).

içinde malı olağan kullanma hakkı tanır⁸⁵. Gerçekten de TKHK m. 47/5 ve TKHK m. 48/4'e göre "*Tüketici, cayma hakkı süresi içinde malın mutata kullanımı sebebiyle meydana gelen değişiklik ve bozulmalardan sorumlu değildir*". İlgili fıkralarda malın mutata (olağan) kullanımının ne anlama geldiği ile ilgili bir düzenleme yoktur. Fakat TKHK m. 47'in gerekçesinde malın olağan kullanımına bazı örnekler verilir. Bu örnekler, tencere seti ile yemek pişirilmesini, fotoğraf makinası ile fotoğraf çekilmesi ve tansiyon aleti ile tansiyon ölçülmesidir⁸⁶. Kanaatimizce iş yeri dışında kurulan ve mesafeli sözleşmelerde cayma hakkı süresi içinde tüketiciye malın olağan kullanım hakkı tanınması doğru değildir⁸⁷. Taksitle satış sözleşmesinde tüketicinin malı kullanımına ilişkin yukarıdaki eleştirilerimiz burada da geçerlidir⁸⁸.

SONUÇ

Çalışmada, Türk hukukunda tüketicinin cayma hakkı üzerine olan ve olması gereken hukuka dair bazı düşünceler incelenmiştir. Bu genel düşünceler, özellikle Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve bu Kanunun uygulamasını gösteren yönetmelikler dikkate alınarak ifade edilmiştir.

⁸⁵ Türk hukukunda, iş yeri dışında veya mesafeli olarak kurulan sözleşmelerde, tüketici malı olağan bir şekilde kullanabilir. Tüketici cayma hakkını kullanması durumunda da, herhangi bir kullanım tazminatı ödemek zorunda değildir. Fakat Avrupa Birliği Direktiflerine göre iş yeri dışında veya mesafeli olarak kurulan sözleşmelerde, tüketicinin malı kullanımı oldukça sınırlıdır. Bu sınırı aşması halinde ise tüketici kullanım tazminatı ödemek zorunda kalır. İNCEOĞLU, Mehmet Murat, "*Das neue türkische Verbraucherschutzgesetz*", Recht der Internationalen Wirtschaft 2016, S.9, s. 576-577.

⁸⁶ Yargıtay cayma hakkının geç kullanılmasını da hakkın kötüye kullanımı şeklinde kabul eder. "*Belirtilmelidir ki, uyuşmazlığa konu olayda davacının tatil hakkını kullanmamış olduğu açık ise de davacının sözleşmenin imzalandığı tarihten yaklaşık üç yıl sonra dava açarak cayma hakkını kullandığını belirtmesi karşısında bir hakkın kötüye kullanılması söz konusu olup bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz. Yukarıda da belirtildiği üzere davalı şirket bu süre içerisinde hizmeti ifaya hazır olduğu halde davacı tüketici bu hakkını kullanmama yolunu seçmiştir. Bu nedenledir ki davacı tarafından sözleşmenin benimsendiği ve cayma hakkını süresinde kullanmadığı kabul edilmelidir*". YHGK T. 4.10.2018, E. 2018/544, K. 2018/1421(Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁸⁷ Aynı düşüncede: ÇABRİ, s. 861; AYDOĞDU / KAHVECİ, s. 583.

⁸⁸ İş yeri dışında kurulan ve mesafeli sözleşmelerde, cayma süresi içinde sadece mağazadan satın alınan bir mal için tüketicinin sahip olduğu inceleme ve deneme sınırını aşmaması gerekir. Taksitle satış sözleşmesinde belirttiğimiz örnekler iş yeri dışında kurulan ve mesafeli sözleşmeler için de geçerlidir.

1) Cayma hakkı, *tüketicide belirli süre içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşmeyi tek taraflı geriye etkili olarak sonlandırma yetkisi veren yenilik doğuran bir haktır.*

2) Kanun koyucu cayma hakkını genel bir madde ile düzenlemek yerine belirli bazı tüketici sözleşmeleri için ayrı ayrı düzenler. Bu düzenleme şekli, söz konusu hakkın sistematik bir bütünlük içinde ele alınmasını zorlaştırır. Mevcut düzenlemeler karşında, konusunu aynı mal ve/veya hizmet oluştursa da, sözleşme türüne göre tüketicinin cayma hakkı olmayabilir. Oysa –istisnai haller hariç- rasyonel düşünme imkânı olmayan her tüketicinin cayma hakkına sahip olması gerekir. Tüketici sözleşmesinin türüne göre cayma hakkının tanınıp tanınmaması hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurur.

3) Cayma hakkı, ahde vefa ilkesinin istisnası değil, onu tamamlayan bir haktır.

4) Cayma hakkının tanınma amacı, tüketicinin fazla düşünmeden belirli etkenlerin etkisi ile –rasyonel düşünmeden- sözleşme akdetmesidir. Bu genel sebep tüketici sözleşmelerinde cayma hakkının tanınması için yeterli olmalıdır. Dolayısıyla tüketici sözleşme türlerine göre cayma hakkının tanınması doğru olmaz.

5) Belirsiz süreli ya da süresi bir yıldan uzun belirli süreli abonelik sözleşmelerinde, tüketici herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşmeyi feshetme hakkına sahiptir. Bu fesih hakkı, tüketici lehine tanınan cayma hakkı ile elde edilmek istenen korumayı sağlayamaz. Dolayısıyla abonelik sözleşmesinde de tüketiciye doğrudan cayma hakkı tanınması doğru olur.

6) Taksitle satış sözleşmesinde, iş yeri dışında kurulan sözleşmede ve mesafeli sözleşmede tüketici cayma süresi içinde malı olağan (mutat) kullanma hakkına sahiptir. Malın olağan kullanımı, cayma hakkının amacı ile bağdaşmaz. Olması gereken hukuk bakımından malı kullanan tüketicinin cayma hakkının sona ermesi gerekir. Burada tüketicinin cayma hakkını kullanabilmesi için alınması gereken ölçüt ise mağazadan satın alınan bir mal için tüketicinin sahip olduğu inceleme ve deneme sınırının aşılması olmalıdır.

7) Tüketicinin cayma hakkının istisnalarını genişletmek yerine farklı kısıtlamalara başvurmak daha doğru olur. Öncelikle bir önceki bentte de belirttiğimiz üzere malın olağan da olsa kullanımına izin verilmemesi gerekir. Bazı mallar için malın kullanımına izin verilmemesi ye-

terli olmayabilir. Bu tür mallar için başka kısıtlamalar da getirilebilir. Örneğin malın ambalajı gibi koruyucu unsurları açılması halinde cayma hakkı sona erdirilebilir.

8) Cayma hakkının başka hukuki kurumların alanına müdahale edilmesine izin verilmemesi gerekir. Özellikle cayma hakkının olağan kullanımına izin verilmesi, beğenme yolu ile satış kurumundan farkının ortaya koyulmasını zorlaştırır. Malın olağan kullanımından sonra çıkan ayıplar için cayma hakkının kullanımı da ayıplı maldan doğan kurumun hukuki alanına müdahale anlamı taşır.

9) Türk hukukunda tüketicinin cayma hakkına ilişkin düzenlemelerin yeniden gözden geçirilip düzenlenmesi bir zorunluluktur. Yeni düzenlemenin açık, anlaşılır ve sistematik bir bütünlük içinde ele alınması gerekir.

KAYNAKÇA

- AKİPEK**, Şebnem: Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi, Ankara 1999.
- AKİPEK-ÖCAL**, Şebnem / **KARA**, İlhan, Tüketici Hukuku Dersleri, Ankara 2021.
- ALTIN-ŞAHİN**, Hayrunnisa: “İnternet Yoluyla Kurulan Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Cayma Hakkının İstisnaları”, Bilişim Hukuku Dergisi, S. 2, Ankara 2023, s. 225-280.
- ALTINER-YOLCU**, Fatma Zeynep: “İsviçre Federal Mahkemesinin Kapıdan Satış Sözleşmelerinde Cayma Hakkının Kullanılması ile Doğacak İade Taleplerinin Hukuki Niteliğine ve Bu Taleplere Uygulanacak Zamanaşımı Süresine İlişkin BGE 137 II 243 No.lu Kararı ve Benzer Uyuşmazlıkta Yargıtayın Tutumu”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi / Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, C. 25, S. 2, İstanbul 2019, s. 541-564.
- ALTINOK - ORMANCI**, Pınar: Sürekli Borç İlişkilerinin Haklı Sebeple Feshi, İstanbul 2011.
- ASLAN**, Mehmet: “Tüketicilerle Yapılan Abonelik Sözleşmelerinin Sözleşme Özgürlüğü İlkesi Bakımından İncelenmesi”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 1, Eskişehir 2020, s. 159-182.
- ATAMER**, Yeşim M.: Kredi ve Diğer Finansman Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması, İstanbul 2016.
- AYDOĞDU**, Murat / **KAHVECİ**, Nalan: Tüketici Hukuku Dersleri, Ankara 2021.
- AYDOĞDU**, Murat: 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Kapıdan Satışlar, İzmir 1998.
- BAL**, Yakup: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Abonelik Sözleşmeleri, Ankara 2020.

- BARNIKOL**, Michael: Die Schutzinstrumente des schweizerischen Konsumkreditrechts, Bern 2014.
- BAŞ-SÜZEL**, Ece: “Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Sözleşmenin Kurulmasından Sonra Korunması: Cayma Hakkı”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 169-170, İstanbul 2018, s. 257-307.
- BAYSAL**, Başak: “Cayma Hakkının Sözleşme Hukukundaki Yeri”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 75, S. 1, İstanbul 2017, s. 273-292.
- BUDAK**, Muhammed Alpaslan / **ŞENGÜL**, Mehmet, Devre Mülk ve Devre Tatil Sözleşmesi, Ankara 2024.
- BUZ**, Vedat: Yenilik Doğuran Haklar, Ankara 2005.
- ÇABRİ**, Sezer: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2021.
- ÇAĞLAYAN-AYGÜN**: Gözde, “Borçlar Kanunu Açısından Taksitle Satış Sözleşmelerinde Alıcıyı Koruyan Geri Alma Hakkı”, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, S. 1, Ankara 2023, s. 359-385.
- DEMİR**, Mehmet: “Mesafeli Sözleşmelerle İlgili AB Yönergesine Göre Tüketicinin Geri Alma Hakkı”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 2, Ankara 2003, s. 61-90. (AB)
- DEMİR**, Mehmet: Kapıdan İşlemlerde Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı, Ankara 2002. (Kapıdan Satış)
- DEMİR**, Mehmet: Mesafeli Sözleşmelerin İnternet Üzerinden Kurulması, Ankara 2004 (Mesafeli Sözleşme).
- DEMİRBAŞ**, Harun, Yenilik Doğuran Haklar, İstanbul 2007.
- DONAUER**, Daniel / **MÖRİ**, Barbara A.: “Widerrufsrecht im schweizerischen Konsumentenschutz – Aktuelle Entwicklungen”, Aktuelle Juristische Praxis / Pratique Juridique Actuelle Zeitschrift, C. 2, Zürich 2015, s. 339-350.
- ENGİN**, Baki İlkay / **YILMAZ**, Elif Merve: “İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler”, Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu, Editör: Arslan Kaya, İstanbul 2020, s. 885-904.
- ERDOĞAN**, Kemal: “Taahhütlü Abonelik Sözleşmesinin Sona Ermesi ve Sonuçları”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 26, S. 3, Konya 2018, s. 271-330.

- ERTEM**, Göktuğ: “6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kap-samında İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler”, Dokuz Eylül Üniver-sitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2023.
- FISCHER**, Damian A.: UWGKom, UWG Art. 4 / IV. – VII.
- GEZDER**, Ümit: Erzurumlu Şerhi Mesafeli Sözleşmeler, İstanbul 2006.
- GÖKSU**, Tarkan: “Vorb. Art. 1–40f”, Präjudizienbuch OR Die Rechtsprec-hung des Bundesgerichts (1875-2020), Editör: Gauch, Peter / Stöckli, Hubert, Zürich 2012.
- HAİDMAYER**, Barbara: “Das neue Widerrufsrecht im Telefonhandel”, Schweizrische Juriste-Zeitung, C. 1, Zürich 2016, s. 1-9.
- HEİSS**, Helmut / LOACKER, Leander D.: “2 Konsumentenschutz – eine Ty-pologie, II. Der rechtliche Schutz von Konsumenten”, Grundfragen des Konsumentenrechts, Zürich 2020.
- HONSELL**, Heinrich / **MAYER-MALY**, Theo: Rechtswissenschaft, 7. Auf-lage, Bern 2017.
- İŞINTAN**, Pelin: “Türk Hukukunda İnternet Ortamında Mal Satışına Yönelik Sözleşmelerde Cayma Hakkının Kullanılması”, MEF Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, İstanbul 2022, s. 239-275.
- İKİZLER**, Metin, “4822 Sayılı Kanun’la Değişik Tüketicinin Korunması Hak-kında Kanun Işığında / Kapıdan Satışların Unsurları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 2, İzmir 2003, s. 77-108.
- İNAL**, Tamer: Borca Aykırılık Dönme ve Fesih, 4. Bası, Ankara 2014.
- İNCEOĞLU**, Mehmet Murat: “Das neue türkische Verbraucherschutzgesetz”, Recht der Internationalen Wirtschaft 2016, S. 9, s. 572-577.
- KABAŞ**, Esen: “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunla İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmelere İlişkin Olarak Getirilen Değişiklikler”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 19, S. 3, Ankara 20015, s. 73-100.
- KABAŞ**, Esen: “İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmelerde Tüketicinin Korun-ması”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanma-mış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015.
- KANDEMİR**, Burcu, Taksitle Satış Sözleşmesinde Tüketicinin Korun-ması, Ankara 2021.

- KARA, Gülşah:** “Abonelik Sözleşmesinin Feshi ve Sonuçları”, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 17, Kocaeli 2018, s. 137-156.
- KİTZİG, Florian,** “Der Verbraucherwiderruf - ein umweltschädliches Recht?”, Institut für Nachhaltigkeit, Unternehmensrecht und Reporting der Universität zu Köln, <https://blog.uni-koeln.de/inur-blog/der-verbraucherwiderruf-ein-umweltschadliches-recht/>.
- KÖKSAL, Mehmet:** “Tüketici Kredilerinde Cayma Hakkı ve Hukuki Niteliği”, Legal Hukuk Dergisi, C. 19, S. 217, İstanbul 2021, s. 33-52.
- KUHN, Hans:** Schweizerisches Kreditsicherungsrecht, Bern 2023.
- KURT, Leyla Müjde:** “TKHK Açısından Kapıdan Sözleşmelerde Tüketiciyi Korumaya Geri Alma Hakkı”, Ankara Barosu Dergisi, S. 2, Ankara 2011, s. 44-68.
- KUT, Ahmet / BAUER, Christoph:** “OR Art. 40g”, CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Zürich 2023.
- KÜÇÜKAYDIN, Emine Aslı:** Tüketiciyi Koruyucu Nitelikli Geri Alma Hakkı, İstanbul 2018.
- LOACKER, Leander D.:** “Pacta non semper servanda sunt: Überlegungen zu gesetzlichen Widerrufsrechten am Beispiel des Versicherungsvertrages”, Festschrift für Wolfgang Portmann, Editör: Roland, A. Müller, Zürich 2020.
- MERİÇ, Nedim:** “Mesafeli Sözleşmelerin Kurulması İle Cayma Hakkının Kullanılmasına İlişkin 4077 Sayılı Kanunun Hükümlerinin TBK ve HMK Bakımından Değerlendirilmesi”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1, İstanbul 2013, s. 103-104.
- OĞUZ, Cemal:** “Kapıdan Satışlarda Tüketiciye Tanınan Cayma Hakkının Kullanılmasının Şartları ve Caymanın Sonuçları”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 2, Ankara 2004, s. 33-48.
- OZANOĞLU, Hasan Seçkin:** “Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı)”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 50, S. 1, Ankara 2001, s. 55-90.
- ÖKSÜZ, Ayşe Gül:** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi, Ankara 2016.

- ÖKTEM - ÇEVİK**, Seda: “*Elektronik Haberleşme Sektöründe Abonelik Sözleşmelerinin Şekline ve Feshine İlişkin Sorunların Değerlendirilmesi*”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 206, İstanbul 2022, s. 9-38.
- ÖZ**, Muhammed Emir: Elektronik Haberleşme Abonelik Sözleşmesi, Ankara 2021.
- ÖZEL**, Çağlar: Mukayeseli Hukuk Işığında Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı, Ankara 1998.
- ÖZEN**, Burak: Tüketici Kredilerinde Cayma Hakkının Kullanılması. 4. Tüketici Hukuku Kongresi, İstanbul 2014.
- PROBST**, Thomas: “*Konsumentenschutz durch Information und Vertragsentbindung / III. – IV*”, Grundfragen des Konsumentenrechts, Editör: Helmut, Heiss / Leander, D. Loacker, Zürich 2020.
- SCHNEGG**, Antoine: “*Allgemeine Anforderungen an Verbraucherverträge-VIII. Widerrufsrecht*”, Verbrauchervertragsrecht der Europäischen Union, Editör: Tobias Baumgartner / Alexander Brunner / Dirk Thomas Trüten, Österreich 2017.
- SEROZAN**, Rona: “*Tüketiciyi Koruma Kanununun Sözleşme Hukuku Alanındaki Düzenlemesinin Eleştirisi*”, Yasa Hukuk Dergisi, C. 15, S. 173/4, İstanbul 1996, s. 579-598.
- SEROZAN**, Rona: Sözleşmeden Dönme, İstanbul 2007. (Dönme)
- SERT - SÜTÇÜ**, Selin: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Tüketicinin Cayma Hakkı, Ankara, 2016.
- SİRMEN**, Lale: “*Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri*”, Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, C. 8, S. Ö, İstanbul 2013, s. 2465-2476.
- ÜNALDI**, Rabia: Cayma Hakkı ve Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmesinde Cayma Hakkının Kullanılması, Ankara 2020.
- ÜNLÜTEPE**, Mustafa: “*6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi*”, Ankara Barosu Dergisi, S. 2, Ankara 2014, s. 293-358.
- VARDAR - HAMAMCIOĞLU**, Gülşah, “*İfa Edilmiş Bağışlama Sözleşmesinde Geri Alma Hakkının Hukukî Niteliği*”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İstanbul 2019, S. 2, s. 257 – 273.
- YILDIRIM**, Abdulkerim: Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, İstanbul 2009.

YÜCEDAĞ - GÖZTEPE, Nafiye, “*Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Cayma Hakkı*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 27, Ankara 2016, s. 667 – 690.

ZEVKLİLER, Aydın / **ÖZEL**, Çağlar, Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara 2016.